

DEVLET, GÜVENLİK, KAMU DÜZENİ ve KOLLUK KAVRAMLARI

“Özel Güvenlik Hukuku” başlıklı dersimizin süjesi ve en temel kavramı konumundaki “özel güvenlik” kavramını olması gerektiği biçimde anlamlandırabilmek için, bu kavramı önceleyen ve bu kavramın anlaşılmasına yardımcı olan birer üst başlık niteliğindeki “Devlet”, “Güvenlik”, “Kamu düzeni” ve “Kolluk” kavramlarını açıklama zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Bu kavramlar özelinde birbirinden oldukça farklı, hatta zaman zaman birbirleriyle çelişen tanımlamalarla karşılaşmak dahi mümkündür. Dolayısıyla bu tanımlardan herhangi biri üzerinde net bir uzlaşmaya varılamadığını söylemek yanlış olmayacaktır.

DEVLET ve UNSURLARI

DEVLET KAVRAMI

Devlet kavramının kökenleri çok eskiye dayandırılmaktadır. Bununla birlikte, devletin ilk ne zaman ortaya çıktığı konusunda bir fikir birliği bulunmamaktadır. Devlet, insanlık tarihinin belli aşamalarında ortaya çıkmıştır ve bu aşamalar içinde şekillenmiştir. Tarihin değişik dönemlerinde devletin tanımlanmasında farklılıkların olması da devletin tarihsel bir gerçeklik olmasından kaynaklanmaktadır. Günümüz dünyasında ele alıp tartıştığımız modern devlet anlamında devletin yalnızca birkaç yüzyıl önce ortaya çıkan yeni bir kavram olduğu noktasında, bu konuda yapılan bilimsel çalışmalarda hemen hemen görüş birliği vardır. Dolayısıyla, “modern devlet” tanımı da bu tarihsel süreç içerisinde anlamını kazanmıştır. Zira devletin tanımlanması, yaşanan çağın özelliklerine, siyasi ve idari yapısına, ideolojik yaklaşımlara göre farklılık göstermektedir. Tüm bu tanımlama kargaşasının neticesinde, Hukuk disiplini devleti tanımlama yerine sahip olduğu unsurlarından hareketle devleti açıklama şeklinde bir yöntem tercih edildiğini görmekteyiz. Unsurlarından yola çıkarak devleti, "belli bir ülkeye yerleşmiş, belirli bir insan topluluğunun hukuki ve siyasi düzenini kuran ve temsil eden siyasi iktidarın, kişiliğe ve egemenliğe sahip bir kurum niteliğindeki görünüşü” olarak tanımlamak mümkündür.

DEVLETİN UNSURLARI

Yukarıdaki çerçeve tanımından da anlaşılacağı üzere devletin üç unsuru olduğu genel kabul görmektedir. Bunlar; ülke (toprak), millet (insan topluluğu) ve egemenliktir. Ancak Türk Genel Kamu Hukuku Doktrini’nde, "üç öge kuramı” olarak adlandırılan bu klasik yaklaşıma dördüncü bir unsur olarak "kişilik (devletin hukuki kişiliği)” unsurunun ilave edildiği gözlenmektedir. Söz konusu yazarların devletin unsurlarını; "Öncül - Nesnel Unsurlar” ve "Kurucu Unsurlar” şeklinde iki üst başlık hâlinde incelemekte olduğunu not etmek gerekir. Devletin “ülke” ve “millet” (insan) unsuru bulunmaksızın diğer unsurlarının değil ortaya çıkması, tartışılması dahi mümkün olamayacağından bu unsurlar öncül - nesnel unsurlar kategorisinde değerlendirilmiş; egemenlik ve kişilik unsurları ise birbirleri ile olan sıkı bağlantıları nedeniyle kurucu unsurların parçaları olarak ele alınmıştır.

GÜVENLİK KAVRAMI GÜVENLİK KAVRAMI

"Güvenlik” kavramı, tıpkı “devlet, barış, onur ve adalet” gibi tanımlanması hayli güç bir terim olarak karşımıza çıkmaktadır. Üzerinde uzlaşılan, genelgeçer bir tanımının ortaya koyulamamasının bir sebebi; kavramın tarihsel süreçte kendine has dinamikleriyle değişkenlik göstermesi, diğer bir sebebi ise kavramın kişinin bakış açısına (kişisel, ideolojik, ülkesel vb.) göre şekillenmesidir. Güvenlik, etimolojik köken olarak Latincedeki “securitas” kelimesinden türemiştir. Bu kavramı, kısaca tehdit, tehlike ve korkulardan uzak olma şeklinde ifade etmek mümkündür. Tehdit bazlı yaklaşımdan hareketle güvenlik, "insanlara ve eşyaya zarar getiren hadiselerin ve hadise ihtimallerinin yokluğu” şeklinde tanımlanmaktadır. Ancak pratikte bu hadiselerin ve gerçekleşme ihtimallerinin yokluğu hususlarının imkânsız oluşundan hareketle %100 güvenliğin bir ütopyadan ibaret olduğunu, tanımdaki "tehdit ve tehlikelerin yokluğu” ibaresinin "tehdit veya tehlikelerin minimum düzeyde olması” şeklinde algılanması gerektiğini vurgulamakta fayda vardır. Güven duygusu insan fizyolojisinde rahatlatıcı hâli, karşıtı olan güvensizlik duygusu ise gerilim ve uzunca süren uyanıklık hâli şeklinde somutlaşmaktadır. David A. Baldwin, "tehditlerin yokluğu” söylemiyle somutlaşan güvenlik tanımının muğlak olduğunu belirterek güvenliği, "müktesep (kazanılmış) değerlere yönelik düşük bir zarar ihtimali” şeklinde yeniden formüle etmiştir.

GÜVENLİĞİN UNSURLARI

Güvenlik kavramının, tıpkı devlet kavramında olduğu gibi bir takım unsurları bulunmaktadır. Buna göre güvenliğin temel unsurları; tehlikenin olmaması, tehlikenin olmaması durumuna duyulan bireysel inanç

ve huzur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu husus aynı zamanda, objektif güvenlik - subjektif güvenlik ayrımının da temelini oluşturmaktadır. Arnold Wolfers'a göre güvenlik; objektif anlamda eldeki değerlere yönelik bir tehdidin olmaması, subjektif anlamda ise bu değerlere yönelik bir tehdit olacağı korkusu taşımamaktır. Bu bağlamda güvenlik; tehlikenin olmadığı ya da olabildiğince az olduğu (objektif) ya da tehlike şüphesinin olmadığı veya korkutmayacak kadar az olduğu (subjektif) durumu ifade etmektedir.

GÜVENLİK – DEVLET İLİŞKİSİ

Devletin en önemli görevlerinden birisi güvenliği sağlamaktır. Fakat güvenliği sağlamak adına kişilerin özgürlüklerine "gereğinden fazla müdahale" de devletin varlık amacına aykırıdır. Demokratik devlette güvenlik, insan haklarını korumayı ve kamu düzenini sağlamayı birlikte gerektirir. Madalyonun diğer yüzüne bakacak olursanız; özgürlükler veya insan hakları, ancak emin yani güvenliği ve huzuru sağlanmış bir devlette ve ortamda kullanılabilir. Dolayısıyla bu ikisi (insan hakları ve güvenlik, ya da özgürlük ve güvenlik) arasında "adil bir denge"nin kurulması demokratik hukuk devletinde olması gerekendir.

KAMU DÜZENİ KAVRAMI

"Kamu" bir ülkedeki halkın bütünü, amme ve toplum demektir. "Düzen" ise huzur, tertip her şeyin yerli yerinde olmasıdır. "Kamu düzeni" ise bütün toplumu ilgilendiren düzen ya da tertip anlamına gelmektedir. Bir tanımlamaya göre kamu düzeni; "bir memlekette kamu hizmetlerinin iyi yapılmasını, devletin güvenlik ve asayişini fertler arasındaki ilişkilerde huzur ve ahlak kaidelerini sağlamaya yarayan kurum ve kuralların hepsidir."

KLASİK UNSURLAR

Klasik anlamıyla kamu düzeni, toplumun "maddi ve dış düzeni" olarak tanımlanmaktadır. Klasik anlayışa göre, toplumun maddi ve dış düzeni olan kamu düzeni; "dirlik ve esenlik (kamu huzuru)", "güvenlik" ve "kamu sağlığı" unsurlarından oluşmaktadır. Dirlik ve Esenlik (Kamu Huzuru) "Kamu huzuru", toplum hayatının normal gereklerini aşan rahatsızlıkların, düzensizlik ve karışıklığın yokluğu, toplum yaşantısının normal ve katlanılabilir durumda olması demektir.

Güvenlik

Kamu düzenini oluşturan öğelerden biri olarak "güvenlik" kavramsal biçimiyle, "toplum içerisindeki bireylerin umumi veya umuma açık yerlerde saldırıya zorlamaya, kazaya ve engellemeye uğramadan bulunmaları, mal ve canları için hiçbir zaman endişe duymamaları ve bu yönde kanaat sahibi olmalarını" ifade etmektedir.

Kamu Sağlığı

Genel sağlık olarak da adlandırılan "kamu sağlığı", toplumun genel olarak bulaşıcı ve yaygın hastalıklardan uzak tutulmasını ve toplum yaşamının sağlıklı ortamda sürdürülmesini" ifade etmektedir.

MODERN UNSURLAR

Klasik anlayış, kamu düzeninin içeriğini yalnızca yukarıda sayılan üç unsurla sınırlandırırken; modern anlayış bu üç unsur dışında, kamu düzeninin tanımında "genel ahlak", "kamusal estetik", "insan onuru" ve "bireylerin kendilerine karşı korunması" gibi yeni unsurlara da yer vermektedir.

Genel Ahlak

"Genel ahlak", belli bir yerde ve belli bir zamanda toplumu oluşturan bireylerin uyması gereken ve yaptırımı manevi olan kurallardan oluşur.

Kamusal Estetik

Kolluk makamları bazı durumlarda kamusal estetiği korumak amacıyla kolluk yetkilerini kullanabilmektedir.

İnsan Onuru

İnsan onuru, "insanı insan yapan ve onu diğer canlılardan ayıran bir öz değer" olarak görülmelidir ve bir yönüyle insan haklarının, dolayısıyla da hukukun merkezinde yer alması gerekli bir kavramdır.

Bireylerin Kendilerine Karşı Korunması

Trafiğe çıkan araç sürücülerine emniyet kemeri takma zorunluluğu getirilmesi uygulaması, kamu düzeninin modern unsurlarından "bireylerin kendilerine karşı korunmasına" hizmet etmektedir.

KOLLUK KAVRAMI

"Kolluk" sözcüğü kelime anlamı olarak, güvenliği sağlamakla görevli polis veya jandarma anlamına gelmektedir. Buna göre kolluk sözcüğünün, hem idari etkinliği hem de bu etkinliği yürüten görevlileri ifade etmekte kullanılan bir kavram olduğunu ifade etmek yerinde olacaktır. Başka bir tanıma göre ise kolluk, "bir yandan kamu düzenini sağlayan ve koruyan ya da bozulduğunda eski duruma getiren idari faaliyetler, diğer yandan bu tür faaliyetleri yürüten görevliler"dir.

ADLİ KOLLUK

"Adli kolluk", bir suç işlenmesi suretiyle kamu düzeni bozulduktan sonra harekete geçerek suçluları ve delilleri aramak, ortaya çıkarmak, yakalamak ve yargı organına teslim etmek görevini üstlenmektedir. Suç işlendikten sonra, bu suçun iz ve delillerinin araştırılması uzmanlık gerektirmektedir. Ancak ülkemizde adli kolluk faaliyetine özgülenmiş ayrı bir kolluk teşkilatı bulunmamaktadır; dolayısıyla

adli kolluk faaliyetleri söz konusu olduğunda da yetkili olan yine genel kolluktur.

İDARİ KOLLUK

İdari kolluk, maddi düzeni bozacak hareketleri önlemek, toplum içerisinde intizam ve nizamı (düzeni) sağlamak amacını gütmektedir. İdari kolluk, yasaların suç saydığı eylemlerin işlenmesinden önce kamu düzenini tehdit eden eylemlerin ortaya çıkması hâlinde harekete geçerek etkili önlemler alır. Bu önlemlerin içine gerektiğinde zor kullanma da dâhildir. Dolayısıyla idari kolluk, kamu düzenini sağlamak ve korumak amacıyla bireylerin suç teşkil etmeyen davranışlarını kısıtladığı için temel hak ve özgürlüklerle çok yakından ilgilidir. İdari kolluğun en belirleyici özellikleri; önleyici, caydırıcı, düzenleyici ve koruyucu nitelikte olmasıdır. Bu çıkarımdan hareketle idari kolluğun en önemli özelliği, önleyici nitelikte olmasıdır.

Genel İdari Kolluk

Genel idari kolluk, genel emniyet ve asayışı, kamu düzenini, genel ahlâkı ve huzuru sağlayan ve koruyan ve diğer kanunların verdiği görevleri yapan kuruluşlardan oluşur. Genel kolluk hizmetlerini yerine getiren bu kuruluşlar, görev alanlarının içeriği itibariyle aynı fakat coğrafi olarak farklı olan Polis, Jandarma ve Sahil Güvenlik' tir.

Özel İdari Kolluk

Emniyet Teşkilatı Kanunu'nun bu tanımı uyarınca, Jandarma ve Polis olmayan her kolluk, özel idari kolluk olarak kabul edilmektedir.

Gönüllü Kolluk

Gönüllü olarak güvenlik hizmeti yapan veya güvenlik kuvvetlerine yardımcı olan kişi ve kuruluşları ifade eder. Türkiye'de uygulamada yer bulan fahri trafik müfettişliği, fahri av müfettişliği, gönüllü köy koruculuğu ve sivil savunmada görevlendirilenler "gönüllü kolluk" olarak değerlendirilmektedir.

KAMU HİZMETİ KAVRAMI

Kamu hizmeti, devlet ya da diğer kamu tüzel kişileri tarafından ya da bunların gözetim ve denetimleri altında genel ve ortak gereksinimleri karşılamak kamu yararı ya da çıkarını sağlamak için yapılan ve topluma sunulmuş bulunan sürekli ve düzenli etkinliklerdir. Bir hizmetin kamu hizmeti sayılıp sayılmaması yönünde öncelikle siyasal karar organının (siyasi iradenin) bir saptamada bulunması zorunlu görülmektedir. Zira bu tespit ve tayinin yapılması bu alanda olası bir kargaşa ve belirsizliğin doğmaması açısından önemlidir. Kamu Hizmetlerinin Kurulması ve Kaldırılması 21/1/2017 tarihli değişiklikle birlikte Anayasa'nın 123/son maddesi hükmü açık bir şekilde, kamu tüzel kişiliklerinin kanunla veya cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle kurulacağını öngörmektedir. Yine kamu tüzel kişilerinin idare hukukunun önemli bir ilkesi olan yetkide ve usulde paralellik ilkesi uyarınca, varlıklarına son verilmesi yani kaldırılmalarının da kanunun ya da cumhurbaşkanlığı kararnamesinin açıkça verdiği yetkiye dayanarak gerçekleştirilmesi gerekir. Dolayısıyla bir hizmetin kamu hizmeti olarak kamu kuruluşlarınca üstlenilmesi, bir faaliyetin özel kesim ya da tekel olarak kamu kuruluşu tarafından üstlenilebilmesi için yasal dayanağa ya da yasaların çizdiği sınırlara aykırı olmamak kaydıyla cumhurbaşkanlığı kararnamesine ihtiyaç vardır.

Kamu Hizmetlerinin Görülme Usulleri

Günümüzde kamu hizmetlerinin idare tarafından görülmesi bir zorunluluk olmaktan çıkmıştır. Bu bağlamda kamu hizmetleri, devlet ya da diğer kamu tüzel kişileri tarafından görüldüğü gibi; özel hukuk gerçek ve tüzel kişileri tarafından da görülebilmektedir. Emanet usulü Kamu hizmetinin görülme usulü ve idare hukukunda kullanılan teknik bir terim olarak emanet; bir faaliyetin bir kamu tüzel kişisi tarafından kendi teşkilat, araç-gereç personel ve mal varlığı ile yürütülmesidir.

Müşterek emanet usulü

Müşterek emanet usulü bir kamu hizmetinin hasar ve zararı idareye ait olmak üzere ve hizmeti yürütmekle görevli olan özel hukuk kişisine, gelir üzerinden pay verilmek suretiyle hizmetin yürütülmesidir. İltizam usulü İltizam, bir özel kişinin, idare ile yaptığı bir sözleşme uyarınca, idareye ödeyeceği belirli bir ücret karşılığında, bir kamu hizmetini kendi kâr ve zararına işletmesi usulüdür. İmtiyaz usulü İmtiyaz sözleşmesi; bir kamu hizmetinin sermayesi, her türlü gideri ve kazancı, zararı ve ziyanı kendisine ait olmak üzere idarenin koyacağı şartlara göre ve sağlayacağı yetkiler ve menfaatler karşılığında özel hukuk kişileri tarafından görülmesi veya yürütülmesi için yapılan sözleşmedir.

Yap-işlet-devret usulü

Yap-işlet-devret usulü, kamunun görev alanına giren bir yatırım veya hizmetin, yatırım ve işletme döneminde yapılacak masrafları yüklenen ve karşılığında yatırım sonucu ortaya çıkacak tesisi, önceden belirlenmiş olan bir süre ve tarife üzerinden işletme hakkına sahip olan bir şirket eliyle gerçekleştirilmesi şeklinde somutlaşmaktadır.

İzin (Ruhsat) usulü

İzin usulü, idarenin tekel niteliğinde olmayan bazı hizmetleri tek taraflı olarak vereceği bir izinle özel kişilere gördürmesi şeklinde somutlaşmaktadır.

ÖZEL GÜVENLİK HİZMETLERİ

Özel güvenlik sektöründe ya da özel güvenlik hizmeti dendiğinde kullanılan özel deyimi, kuşkusuz ikinci anlamdadır. Yani kamuya ait olanın (public) zıddıdır. Kısaca özel güvenlik tanımlamasındaki özel, kamusal olmayan anlamına gelmektedir. Özel güvenlik hizmetlerinin ne olduğuna ilişkin tanımlarda dikkati çeken birtakım ortak unsurlar şunlardır:

- Özel güvenlik hizmetlerinden özel kişi ve kuruluşlar ile kamu kurum ve kuruluşları yararlanmaktadır.
- Özel güvenlik hizmetleri talep üzerine yerine getirilmektedir.
- Özel güvenlik hizmetlerini sağlayan kişi ve kuruluşlar özeldir.
- Özel güvenlik hizmetleri kâr amacıyla üretilir, hizmetten yararlanan ücreti öder.

Güvenlik Hizmetleri

Güvenlik hizmetleri, toplumda asayiş, huzur, sükûnet ve rahatlığın sağlanması amacıyla yönelik olarak hem kamu hem de özel sektör açısından oldukça önemli bir toplumsal bir ihtiyaç ve faaliyet olarak karşımıza çıkmaktadır.

Güvenlik Hizmetlerinin Özelleşmesi ve Felsefesi

Günümüz dünyasında küreselleşme bağlamındaki gelişmeler; serbest piyasa ekonomisi anlayışının

yaygınlaşmasını, özelleştirme gibi birtakım uygulamalar sonucu kamu hizmeti anlayışının sınırlandırılarak bu alanın daraltılması neticesini doğurmuştur. Bu kapsamda kamu düzeninin ve güvenliğin sağlanmasına yönelik güvenlik hizmetlerinin, niteliği gereği bir kamu hizmeti olmasına rağmen, sınırlı alan ya da yerlerde özel kesim tarafından kamunun denetim ve gözetiminde gerçekleştirilmesi imkânı tanınmıştır.

Özel Güvenlik Hizmetlerinin Güvenlik Hizmetleri İçerisindeki Yeri

Toplumsal yaşam, günümüzde siyasal varlığını kamusal alan-özel alan ayrımı üzerinden somutlaştırmaktadır. Bu politik bilincin yansıması olarak polis faaliyetleri de hem kamusal hem de özel yüze sahip olmuştur. Modern özel güvenlik, yasa koyucunun tayin ettiği, meşru müdafaaya izin verilme politikasının özel bir görünümüdür. Bu ölçüde, özel güvenlik için kabul edilebilecek rol, kimseye muhtaç olmamanın ve meşru müdafaanın bir ifadesi olarak hayatı ve mülkü korumak için özel kişi ve kuruluşları sınırlı bir şekilde destekleyen bir koruma ve gözetleme faaliyetini gerçekleştirilmeden ibarettir.

Özel Güvenlik Hizmetlerinin Önemi

Alışveriş ve iş merkezlerini, fabrikaları, şirket binalarını, özel eğitim kurumlarını, otelleri, özel hastaneleri, otobüs terminallerini, hava alanlarını, konserler, spor karşılaşmaları, özel toplantı gibi önemli yerleri korumakta görev alan özel güvenlik hizmet sektörü, insanların güvenli bir yaşam sürmelerini sağlamada önemli bir rol üstlenmektedir.

Özel Güvenlik Hizmetlerinin Tarihsel Gelişimi

Özel güvenlik hizmetlerinin ortaya çıkış tarihi tam olarak bilinmemekle birlikte, sürekli değişen ve gelişen problemlere karşı devletlerin kolluk güçlerinin yetersiz kalmasının yanı sıra bireylerin ve çeşitli örgütlerin bazı özel nitelik taşıyan güvenlik hizmeti taleplerinin artması sonucu özel güvenlik hizmetleri ortaya çıkmıştır. Dünya’da özel güvenlik hizmetleri Özel güvenlik hizmetlerinin tarihi 18. yüzyıla kadar uzanmakta olup, özel güvenlik piyasası önce ABD’de, sonra da İngiltere’de oluşmaya başlamıştır. I ve II. dünya savaşlarından sonra ve özellikle 1945 yılından sonra ABD başta olmak üzere dünyanın çeşitli ülkelerinde özel güvenlik endüstrisi ve sektörünün hızla gelişmeye başladığı görülmektedir. Türkiye’de özel güvenlik hizmetleri 5188 sayılı Kanun’la ilk defa özel güvenlik hizmeti üreten özel güvenlik şirketleri ve bunların çalıştırdığı özel güvenlik görevlileri yasal bir zemine kavuşmuştur. Bu bağlamda ihtiyaç sahipleri tarafından ilgili makamlardan gerekli izinlerin alınması sonucu, önleyici güvenlik hizmeti uygulamalarının genel kolluk kuvvetlerinin haricinde de uygulanabilmesine imkân tanınmıştır.

ÖZEL GÜVENLİK HİZMETLERİNİN ÖZELLİKLERİ

Özel güvenlik hizmetleri kamu düzenini tamamlayıcı nitelikte bir çeşit önleyici kolluk hizmetidir.

Kamu Hizmeti Olma Özelliği

Özel güvenlik hizmetleri kamu hizmeti niteliğinde hizmetlerdir. Özel güvenlik hizmetleri, izin usulü ile kurulan ve yürütülen bir kamu hizmeti olup, bu özelliği itibarıyla, hizmetlerin yürütülmesinde devletin yetkili kıldığı makamların denetim ve gözetimi eksik olmaz.

Kanunilik

Özel güvenlik hizmetleri, temel haklara müdahale niteliği taşıyan birtakım yetkiler kullanmayı gerektirmektedir. Bu noktada, yakalama, el koyma, arama, teknik cihazlarla kontrol gibi yetkilerin 5188 sayılı Kanun’da açıkça zikredilmesi (m. 7), bu hizmetlerin kanunilik özelliğinden kaynaklanmaktadır.

Ölçülülük

Ölçülülük veya orantılılık, yetkinin gerektiği ölçüde kullanılmasını, daha hafif bir tedbirle ulaşılabilecek sonuçlara ulaşmak için daha ağır tedbirler uygulanmamasını ifade eder.

Sınırlı ve Geçici Tedbirler İçerme

Özel güvenlik hizmetlerinde görev alanı, korunan kişi veya yer ile sınırlıdır. Özel güvenlik görevlilerinin görev alanı sadece korumakla mükellef kılındığı kişi, kuruluş veya bölge ile sınırlıdır. Benzer biçimde kolluk, gecikmenin tehlike oluşturacağı durumlarda gecikmeden, derhal gerekli tedbiri uygular ve tedbiri uygulamanın şartları ve tehlike ortadan kalkınca da bu tedbire derhâl son verir.

Görünüşte Haklılık

Polis tedbirleri, bir koruma tedbiri olduğundan ve koruma tedbiri ise bir üst kavram olarak tehlike tedbiri içinde bulunduğundan çoğu zaman, beklenebilen ya da görünen yakın bir tehlikenin en kısa zamanda ve acilen giderilmesi için haklılık olup olmadığını aramaya imkân bulunmaz. Bu bakımdan görünüşte haklılığın varlığı yeterlidir.

Özel Yetkili Olma

Özel güvenlik hizmetleri kolluk faaliyetleri olmakla birlikte genel idari bir kolluk faaliyeti değildir. Özel güvenlik görevlileri işveren adına koruma hizmeti yapan ücretli işçilerdir. Güvenlik kamu hizmetinin önemli bir parçası olan özel güvenlik hizmetleri, kendine özgü konsepti ve özellikleriyle, kamu güvenliğini tamamlayıcı fonksiyonlarını sürdürmektedir.

ÖZEL GÜVENLİK HİZMETLERİNİN KAPSAMI

Dünya genelinde özel güvenlik sistemlerinin farklılık arz etmesi, farklı hukuki rejimlere ve uygulamalara tabi özel güvenlik yapılarının olması nedeniyle, özel güvenlik hizmetleri birçok farklı sistematik çerçevesinde anlaşılmaktadır. ABD’de yayımlanan “Rand Raporu” özel güvenlik şirketlerini; “kamu güvenlik kuvvetlerince yapılmayan koruma ve güvenlik işlerini yapan özel kuruluşlar” şeklinde tanımlamaktadır. Türkiye yazınında ise özel güvenlik; “ücreti devletçe değil, özel şirketlerce ödenen; aldığı bu ücrete mukabil ödemeyi yapanlara güvenlik hizmeti sunan kişi ve kurumlar” şeklinde tanımlanmaktadır. Asgari bu tanım ölçeğinde dahi bütüne yaklaşım ve sistem farklılıkları göze çarpmaktadır. Dolayısıyla dünya genelindeki uygulamalar ile Türkiye’nin bu uygulamalar perspektifinde konumlandığı noktanın belirlenmesi konumuz açısından son derece önemli bir kategori arz etmektedir.

ÖZEL GÜVENLİK HİZMETLERİNİN YAPISAL ANALİZİ DÜNYADA ÖZEL GÜVENLİK HİZMETLERİNİN YAPISAL ANALİZİ

Güvenlik hizmetleri tarihine bakıldığında da, fiziki tehlikelerden korunma ve bazı cezai ve hukuki olayların aydınlatılması işlerinin özel güvenlik görevlileri aracılığı ile yürütüldüğü görülmektedir. Ayrıca bugünkü anlamda örgütlü, profesyonel ve kâr amaçlı özel güvenlik hizmetlerine geçen yüzyılın başlarından itibaren rastlanmaktadır. Dolayısıyla, dünyada bu konuda artık hayli kapsamlı bir literatürün oluştuğu söylenebilir.

Çalışma Şekillerine Göre Sınıflandırma

Pasif faaliyet alanları içine koruculuk (koruma) ve gözetleme (bir bina veya mntıkanın insan gücü veya teknolojik cihazlarla gözetlenmesi) girmektedir. Dikkat edilecek olursa pasif hizmet sunan özel güvenlik hizmetlerinin faaliyetleri de pasif niteliktedir; asıl olarak koruma ve gözetleme ile sınırlıdır. Aktif faaliyet alanları ise ”dedektiflik” veya diğer bir ifadeyle, hukuki veya cezai bir olayın araştırılması ya da herhangi bir husustaki bilgi ve bulguların toplanması gibi faaliyetleri kapsamaktadır.

Kuruluş ve İşleyişe Göre Sınıflandırma

Serbest kuruluş ve işleyiş sistemi: Bu sistemde ülke genelinde özel güvenlik hizmeti vermek veya bu amaçla bir şirket kurmak için herhangi bir standart belirlenmemiştir.

Asgari (minimum) dar sistem: Bu sistemi uygulayan ülkelerde özel güvenlik şirketleri ile ilgili bir standart mevcuttur.

Asgari (minimum) geniş sistem: Bu sistemde özel güvenlik şirketleri ile ilgili hukuki metinlerde standartlar belirlenmiştir.

Ayrıntılı dar sistem: Bu sistemde özel güvenlik şirketleri ile ilgili hususları düzenleyen hukuki mevzuat ayrıntılı hükümler içermektedir.

Ayrıntılı geniş sistem: Bu sistemi uygulayan ülkelerde özel güvenlik şirketleri ve görevlilerinin özel soruşturmalarda uymaları gereken standartlar, hukuki düzenlemeler hukuk kuralları ile belirlenmiştir.

TÜRKİYE’DE ÖZEL GÜVENLİK HİZMETLERİNİN YAPISAL ANALİZİ

Dünyadaki özel güvenlik hizmetleri yapısal yönden incelendiğinde; çalışma şekillerine göre “Aktif Hizmet Sunanlar” ve “ Pasif Hizmet Sunanlar” şeklinde iki gruba ayrıldığını yukarıda görmüştük. Türkiye’deki özel güvenlik örgütlerinin ise söz konusu tasnifte hâlen, sadece “pasif” türden olan özel güvenlik faaliyetlerini icra etmekte oldukları gözlenmektedir. Ayrıca yukarıda yapılan özel güvenlik sistemi uygulamasının kuruluş ve işleyişi açısından sınıflandırma bakımından Türkiye’de, 2495 sayılı Kanun dönemindeki uygulamalardan hareketle “serbest kuruluş ve işleyiş sistemi”nin geçerli olduğu; 2004 tarihinde yürürlüğe giren 5188 sayılı Kanun sonrası ise “ayrıntılı dar sistem” ve “ayrıntılı geniş sistem”in birlikte uyguladığı sonucuna varılabilir.

ÖZEL GÜVENLİĞİN FAALİYET GÖSTERDİĞİ KONULAR

Özel güvenlik hizmetinin faaliyet konuları içinde, iş hayatı ve sosyal yaşama dair her türlü değerlerin güvenliğinin sağlanması bulunduğundan, özel güvenlik hizmetlerinin, güncel ihtiyaçlara ve toplumların değişim ihtiyacına göre sürekli farklılaşmakta olduğu gözlenmektedir. Ülkemizde ise 5188 sayılı Kanun ile benimsenmiş özel güvenlik hizmet anlayışında, her türlü değerlerin korunması gibi geniş bir yelpazeden bahsetmek mümkün değildir.

ÖZEL GÜVENLİK HİZMETLERİNİN YÜRÜTÜLMESİNDE GENEL YETKİLER ÖZEL GÜVENLİK GÖREVLİLERİNİN İSTİHDAM (GÖREV) ŞEKİLLERİ

5188 sayılı Kanun, 3. maddesinde yer alan, “kişilerin silahlı personel tarafından korunması, kurum ve kuruluşlar bünyesinde özel güvenlik birimi kurulması veya güvenlik hizmetinin şirketlere gördürülmesi...” lafzı ile özel güvenlik görevlilerinin ancak üç şekilde istihdam olunabileceğini öngörmüştür. Yine 5188 sayılı Kanun’un yönetmeliği olan, Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik de 7. maddesinde yer alan, “Kanun kapsamında özel güvenlik, kişiler tarafından özel güvenlik görevlisi istihdam edilerek; kurum veya kuruluş bünyesinde özel güvenlik birimi kurularak veya özel güvenlik şirketlerinden hizmet satın alınmak suretiyle sağlanabilir” ibaresi ile üç tür özel güvenlik hizmeti olduğunu tekrarlamaktadır.

ÖZEL GÜVENLİK GÖREVLİLERİNİN YER BAKIMINDAN YETKİSİ

5188 sayılı yeni kanunla, özel güvenlik görevlilerinin görev alanına ilişkin (yer bakımından yetkisi), önceki 2495 sayılı kanunda olmayan bir düzenleme getirilmektedir. 5188 sayılı Kanunun 9. maddesindeki 680 Sayılı OHAL KHK’sı ile getirilmiş olan değişiklik kapsamında, “Özel güvenlik görevlileri 7’nci maddede sayılan yetkileri sadece görevli oldukları süre içinde ve görev alanlarında kullanabilirler.” ibaresi ile özel güvenlik görevlilerinin yer bakımından yetkisi düzenlenmiştir. Yani özel güvenlik görevlilerinin yer yönünden yetkisi, “görevli olduğu zaman içinde ve münhasıran görev yaptığı yerde”, söz konusu olmaktadır.

ÖZEL GÜVENLİK GÖREVLİLERİNİN ZAMAN BAKIMINDAN YETKİSİ

“Özel güvenliğin zaman bakımından yetkisi”, özel güvenlik birimi, özel güvenlik şirketi ve bizzat koruma görevi üstlenen özel güvenlik personeli bakımından ayrı ayrı değerlendirilmelidir.

Özel Güvenlik Birimi Bakımından

Özel güvenlik kuruluşlarından; özel güvenliğin birim kurulması ile sağlandığı kuruluşlarda, bu birimin kaldırılması veya bu birimde görev yapan görevlinin görevinin sona ermesine kadar ki zaman dilimi içerisinde, özel güvenlik görevlisi 5188 sayılı kanundan kaynaklanan yetkilerini kullanabilir.

Özel Güvenlik Şirketleri Bakımından

Özel güvenlik şirketleri kuruldukları tarihten faaliyetlerinin sona erdikleri tarihe kadar görevli ve yetkilidirler. Şirketler için de şirketteki işçi niteliğinde bulunan görevlinin bu sıfatının sonlandığı zamana kadar yetki kullanmak mümkündür.

Silahlı Kişisel Koruma Görevi Yapanlar Bakımından

Silahlı olarak kişisel olarak koruma görevi yapanlar, bu göreve başladıktan tarihten, bu görevin sonlandığı tarihe kadar özel güvenliğe verilen yetkileri kullanabilecektir. Göreve başlayan ve görevi sona eren silahlı özel güvenlik görevlisi, işveren tarafından on beş gün içinde valiliğe bildirilir.

TEKNİK HİZMETLER VERME YETKİSİ

Alarm Merkezi Kurma Yetkisi Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliğin 4. maddesinde “alarm merkezi”, “konut, işyeri ve tesislerin güvenliğini sağlamak amacıyla, teknik donanım kullanarak bunları izleyen işletmeler” şeklinde tanımlanmıştır. Fiziki ve Aletli Güvenlik Tedbirleri Alma Yetkisi Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliğin 6/c maddesinden çıkan yorumla, "özel güvenlik birimleri veya özel güvenlik şirketleri tarafından alınacak fiziki ve aletli güvenlik tedbirleri" almanın da özel güvenlik hizmetlerinin bir parçası olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Apartman blokları ya da sitelerinin etrafının ışıktandırılması, hukuka aykırı yöntemle başvurmak kaydı ile, bazı kısımlarında kamera veya kapalı devre televizyon sistemi ile giren ve çıkanları izleme gibi yöntemler, birer “fiziki ve aletli tedbir” olarak değerlendirilebilir. Nihayet, yönetmeliğin 6/c maddesine göre, bu tedbirlerin hangi şekilde ve hangi sınırlamalara dikkat edilerek kullanılacağı hususunda, 5188 sayılı Kanun hükümlerinin gerekleri çerçevesinde, “özel güvenlik komisyonu” karar vermeye yetkilidir. Ancak bu noktada, temel hak ve hürriyetleri sınırlayıcı bir tedbirin, yönetmeliğin görevlendirmiş olduğu bir idarenin belirleyeceği koşullarla getirilecek olmasının, temel hak ve hürriyetlerin yalnızca “kanunla” sınırlandırılabilmesine ilişkin ana kuralı ihlal ettiği düşünülebilir. Gerçekten de Anayasa’nın 13. maddesine göre temel hak ve hürriyetler, diğer gerekliliklerin yanında ancak yasayla sınırlandırılabilirler.

ÖZEL GÜVENLİK ŞİRKETİ İZİNİ ve ÖZEL GÜVENLİK KOMİSYONU

Ülkemizde, 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun sisteminin özel güvenlik hizmetlerinden yararlanabilmek için “izin” yöntemini benimsediğini önceki ünitelerde detaylı bir biçimde incelemiştik. Bir önceki ünite de ifade edildiği gibi kanun, özel güvenlik görevlilerinin ancak üç şekilde istihdam olunabileceğini öngörmüştür. Bu kapsamdaki hizmetlerin ve alarm kurma vb. teknik işlemlerin yürütülmesinde idareden izin alma zorunluluğu karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada istisna olarak, kamu kuruluşları bünyesinde kurulan özel güvenlik biriminin, bizzat ilgili kurumun teşkilat yasasında düzenlenmiş olmasını belirtebiliriz. Bunun dışında özel güvenlik hizmetlerine yönelik çalışmaların tamamı için özel güvenlik izninin alınması gerekmektedir.

ÖZEL GÜVENLİK ŞİRKETİ İZİNİ

Özel güvenlik şirketi izni ana başlığı altında inceleyecek olduğumuz konular; özel güvenlik şirketi tüzel kişiliğinin taşınması gereken koşullar, özel güvenlik şirketi ve eğitim merkezi kurucu ve yöneticilerinin taşınması gereken koşullar ile izin başvurusu ve istek koşulu şeklinde somutlaşmaktadır.

ÖZEL GÜVENLİK ŞİRKETİ TÜZEL KİŞİLİĞİNİN TAŞIMASI GEREKEN KOŞULLAR

5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun’un 5. maddesi uyarınca, “şirketlerin özel güvenlik alanında faaliyette bulunması İçişleri Bakanlığının iznine tabidir. Faaliyet izni verilebilmesi için şirket hisselerinin nama yazılı olması ve faaliyet alanının münhasıran koruma ve güvenlik hizmeti olması zorunludur. Özel güvenlik şirketleri, şubelerini bir ay içinde bakanlığa ve ilgili valiliğe yazılı olarak; hisse devirlerini de bir ay içinde bakanlığa bildirirler.” Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun’un Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik’in 10. maddesinde de aynı kurallar tekrarlanmış ve “Şirketlerin faaliyet alanının münhasıran koruma ve güvenlik hizmeti olması gerekir.” hükmü ayrıca konmuştur.

Türk Ticaret Kanunu Bakımından Koşullar

Burada dikkat çekici husus, kanunun özel güvenlik şirketlerinin nama yazılı hisselerle kurulmasını öngörmesidir. Dolayısıyla “nama yazılı hisse senedi”nin ancak sermaye şirketleri bakımından söz konusu olabilmesi sebebiyle, şahıs şirketleri şeklinde bir özel güvenlik şirketi kurulamayacaktır. Bu anlamda senetlerin “nama” yazılarak ortak olunabileceği her türlü özel güvenlik şirketinin kurulması mümkündür. Türk Ticaret Kanunu’nun 124. maddesi uyarınca sermaye şirketi kabul ettiği şirketlerle, anonim ve limited şirketler ile sermayesi paylara ayrılmış komandit şirket şeklinde özel güvenlik şirketlerinin kurulması ve işletilmesi mümkündür.

Türk Borçlar Kanunu Bakımından Koşullar

Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun’un Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik’in 10. maddesi uyarınca, “özel güvenlik şirketlerinin kişi ve kuruluşlara sağlayacakları koruma ve güvenlik hizmetleri için yazılı sözleşme düzenlenir. Bu sözleşmelerde hizmeti alacak kişi veya kuruluşun adı, adresi, hizmetin kapsamı, personel sayısı, hizmetin süresi ve diğer hususlar belirtilir.” Burada söz konusu olan sözleşmenin niteliği, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu m. 393 uyarınca “genel hizmet sözleşmesi” şeklindedir. Bildirime İlişkin Koşullar Gerek 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun’un 5. maddesinde öngörülen gerekse Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun’un Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik’in 10. maddesi uyarınca karşımıza çıkan şirketlerin çeşitli hususları valiliğe bildirim yükümlülüğü söz konusu olmaktadır. Mütakabiliyet (Karşılıklılık) Koşulu Öncelikle belirtmek gerekir ki, özel güvenlik şirketleri ve alarm merkezleri mütakabiliyet esasına göre yabancılar tarafından da kurulabilirler (5188 sayılı Kanun m. 5/2). Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun’un Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik’in 11. maddesi uyarınca, “Yabancı bir şirketin Türkiye’de özel güvenlik hizmeti vermesi, Türkiye’de kurulan bir şirkette yabancı ortak bulunması veya bir özel güvenlik eğitim kurumunda uzman eğitici olarak yabancı uyruklu kişilerin istihdamı mütakabiliyet esaslarına göre kanunda belirtilen şartlara tabidir. Bu alanda mütakabiliyetin mevcut olup olmadığı Dışişleri Bakanlığından sorulur.” Alarm Merkezi Kurmak İçin Gerekli Şartlar Bir önceki ünite de değinmiş olduğumuz, Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun’un Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik’in 4. maddesinde “alarm merkezi”, “konut, iş yeri ve tesislerin güvenliğini sağlamak amacıyla, teknik donanım kullanarak bunları izleyen işletmeler” şeklinde tanımlanmaktadır.

Koruma ve Güvenlik Planlarını Hazırlama ve Bildirme

Özel güvenlik birimleri ve şirketleri güvenlik hizmeti verecekleri tesis ve alanlara ilişkin koruma ve güvenlik planları hazırlamak zorundadırlar. Ayrıca bu planların bir örneğini otuz gün içinde valiliğe

ulaştırmak durumundadırlar. İlgili güvenlik planını alan valilik, bu planı gereği yapılmak üzere polis ya da jandarmaya göndermektedir. Bu durum, Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun'un Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik'in 12. maddesinde, "özel güvenlik birimleri ve özel güvenlik şirketleri, bu yönetmelik kapsamında güvenlik hizmeti verecekleri tesis ve alanlara ilişkin koruma ve güvenlik planlarının bir örneğini otuz gün içerisinde valiliğe verir. Valilik, koruma ve güvenlik planlarında değişiklik yapılmasını veya plandaki yetersizliklerin otuz gün içerisinde giderilmesini isteyebilir." şeklinde düzenlenmiştir.

ÖZEL GÜVENLİK ŞİRKETİ ve EĞİTİM MERKEZİ KURUCU ve YÖNETİCİLERİNİN (ve TEMSİLCİLERİNİN) TAŞIMASI GEREKEN KOŞULLAR

Özel güvenlik şirketi ve eğitim merkezi kurucu ve yöneticilerinin kanunen taşınması gereken koşullar, 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun'un 5. maddesinin üçüncü fıkrasında zikredilmiştir. 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun 10. maddesi; 2/1/2017 tarihli ve 680 sayılı Olağanüstü Hâl Kanun Hükmünde Kararnamesi'ni aynen kabul eden 1/2/2018 tarihli ve 7072 sayılı Kanun ile değişikliğe uğramıştır. Bu kapsamda aranmakta olan yeni şartları şu şekilde belirtmek mümkündür: "Kurucu, yönetici, eğitici ile şirket tüzel kişi ortağının yetkilendirdiği temsilcilerde de 10 'uncu maddenin birinci fıkrasının (a), (d), ve (h) bentlerinde belirtilen şartlar aranır. Yöneticilerin ayrıca lisans mezunu olmaları ve 14'üncü maddede belirtilen özel güvenlik temel eğitimini başarıyla tamamlamış olmaları gerekir."

İZİN BAŞVURUSU ve İSTEK KOŞULU

İzin Başvurusu (şirket) Özel güvenlik şirketleri, faaliyetlerine başlayabilmek için gerekli olan izni alabilmek amacıyla, İçişleri Bakanlığına hazırlamış oldukları belgeler eşliğinde başvuru yapmaktadırlar. Söz konusu belgelerin teslimi neticesinde bakanlıkça inceleme safhası başlamış olmaktadır. Bir sonraki aşamada "bilgi ve belgelerin incelenmesinden sonra kanunda öngörülen şartları taşıdığı anlaşılan şirketlerin kurucu ve yöneticileri hakkında güvenlik soruşturması" yaptırılacaktır. İstek koşulu (kişi veya kuruluşlar) Özel güvenlik izni öncelikle, bu hizmetten yararlanacak olan kişi ya da kuruluşların ilgili hizmetin verilmesini talep etmelerine bağlıdır. Özel güvenlik hizmetini, her kurumun talep etmesi mümkün olup, bunun aksini belirten bir kanuni düzenleme bulunmamaktadır. Bunun yanı sıra, 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun'un "Bir kuruluş bünyesinde özel güvenlik birimi kurulmuş olması, ihtiyaç duyulduğunda ayrıca güvenlik şirketlerine hizmet gördürülmesine mani değildir." şeklindeki düzenlemesi ile kuruluşların güvenlik konusunda yetersiz kaldıklarında ek güvenlik hizmetinden faydalanabilmelerinin önu açılmıştır.

ÖZEL GÜVENLİK HİZMETLERİNİN İZİN MERCİİ

5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun'un 3. maddesi, "Kişilerin silahlı personel tarafından korunması, kurum ve kuruluşlar bünyesinde özel güvenlik birimi kurulması veya güvenlik hizmetinin şirketlere gördürülmesi özel güvenlik komisyonunun kararı üzerine valinin iznine bağlıdır." şeklindeki düzenlemesi ile izin koşulunun genel rejimini belirlemiştir. Bu noktada, ilin en büyük mülki idari amiri valinin izin yetkisinin mutlak olduğu tartışmasıdır. Ancak izin gerektiren faaliyetleri, komisyonun karar verdiği hâller ile komisyonun görev ve yetki alanı dışında olan hâller şeklinde ikiye ayırmak gerekmektedir.

ÖZEL GÜVENLİK KOMİSYONU

5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun'un 4. maddesine göre; "Özel güvenlik komisyonu, bu kanunda belirtilen özel güvenlikle ilgili kararları almak üzere valinin görevlendireceği bir vali yardımcısının başkanlığında, il emniyet müdürlüğü, il jandarma komutanlığı, ticaret odası başkanlığı, sanayi odası başkanlığı temsilcisinden oluşur. Sanayi odasının bulunmadığı illerde komisyona ticaret ve sanayi odası başkanlığının temsilcisi katılır. Özel güvenlik izni verilmesi ya da bu uygulamanın kaldırılması için başvuran kişi ya da kuruluşun temsilcisi ilgili komisyon toplantısına üye olarak katılır." Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun'un Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik'in 5/3 maddesi, "Kanunun 3'üncü maddesinde belirtilen istisnai hâller dışında, özel güvenlik hizmetlerinin yerine getirilmesi özel güvenlik komisyonunun kararı üzerine valinin iznine bağlıdır." ibaresi ile özel güvenlik hizmetlerinde izin konusunda kanunda sayılan istisnai hâller dışında, özel güvenlik komisyonu kararının arandığını vurgulamıştır.

KOMİSYONUN GÖREV ve YETKİ ALANI DIŞINDA OLAN HÂLLER

5188 sayılı Kanun'un 3. maddesinde, "Toplantı, konser, sahne gösterileri ve benzeri etkinliklerde; para veya değerli eşya nakli gibi geçici veya acil hâllerde, komisyon kararı aranmaksızın, valilik tarafından özel güvenlik izni verilebilir." hükmü ile özel güvenlik komisyonu kararı aranmaksızın doğrudan valilikçe izin verilebilecek istisnai hâller belirtilmiştir. 5188 sayılı Kanun'un 6. maddesinde "ek önlemler" başlığı altında, mülki idare amirlerinin özel güvenliğin sevk ve yetkilendirilmesi hususunda doğrudan kullanabileceği yetkiler düzenlenmiştir. Söz konusu yetkileri şüphesiz, 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 9, 10, 11, 31 ve 32. maddeleri ile birlikte değerlendirmek daha isabetli olacaktır. 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun 6. maddesi; 2/1/2017 tarihli ve 680 sayılı Olağanüstü Hâl Kanun Hükmünde Kararnamesi'ni aynen kabul eden 1/2/2018 tarihli ve 7072 sayılı Kanun ile değişikliğe uğramıştır. Buna göre; "Mülki idare amirleri; kamu güvenliğinin gerektirdiği hâllerde özel

güvenlik izni verilen yerlerde alınan özel güvenlik tedbirlerini denetlemeye ve yetersiz bulduğu takdirde ek önlemler aldırmaya yetkilidir.”

FAALİYET İZİNİN SONA ERDİRİLMESİ

5188 sayılı Kanun'un 3. maddesinde, “geçici hâller dışındaki özel güvenlik uygulamasının, en az bir ay önce başvurulması şartıyla komisyonun kararı ve valinin onayı ile” sona erdirilebileceği öngörülmüştür. İçişleri Bakanlığı 2005/42 sayılı Genelgesi'nde, kurum ve kuruluşça sona erdirme talebine karşı, yetkili mercilerin bu karara direnme yönünde bir tutum geliştiremeyeceği ifade edilmiştir.

ÖZEL GÜVENLİK GÖREVLİLERİNİN NİTELİKLERİ

Özel güvenlik görevlileri, önceki ünitelerde belirttiğimiz üzere, kamu güvenliğini tamamlayıcı fonksiyonları olan “hassas” bir “kolluk” görevi üstlenmiş bulunmaktadır. Bu görevin gerektirdiği, mevzuatta öngörülmüş birtakım nitelikler mevcuttur. Söz konusu niteliklerin aynı zamanda, “özel güvenlik görevlisi olabilmek için başvuru şartları” şeklinde yorumlanması da mümkündür. 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun 10. maddesi; 2/1/2017 tarihli ve 680 sayılı Olağanüstü Hâl Kanun Hükmünde Kararnamesi’ni aynen kabul eden 1/2/2018 tarihli ve 7072 sayılı Kanun ile değişikliğe uğramıştır. Vatandaşlık Koşulu 5188 sayılı Kanun ve uygulama yönetmeliği, yabancılara, uluslararası hukukta yer alan karşılıklılık esasına göre, yalnızca şirket kurma noktasında izin tanımıştır. Eğitim Koşulu Silahsız olarak görev yapacaklar için; “en az sekiz yıllık ilköğretim veya ortaokul” mezunu olmak şartı getirilmiştir. Silahlı olarak görev yapacaklar için ise “en az lise veya dengi okul” mezunu olmak şartı getirilmiştir. Yaş Koşulu 5188 sayılı Kanun, özel güvenlik personeli olabilmek için 18 yaşını doldurmuş olmak şartını aramaktadır. Ancak silah bulundurmaya ilişkin genel kuralların düzenlendiği mevzuat bu konuda farklı bir rejim belirlemiştir. 6136 sayılı Kanun’un yönetmeliği olan 91/1779 sayılı Bakanlar Kurulu Yönetmeliği’nde, “Silah ruhsatı alınmasına engel hâli bulunmayan, yirmi bir yaşını doldurmuş her Türk vatandaşı bulundurmaya amacıyla silah satın alabilir.” şeklinde silah bulundurabilme için ergin olma dışında, ayrıksı bir yaş sınırı tespit olunmuştur. Belirli Suçları İşlememiş Olma Koşulu 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun 10. maddesi; 2/1/2017 tarihli ve 680 sayılı Olağanüstü Hâl Kanun Hükmünde Kararnamesi’ni aynen kabul eden 1/2/2018 tarihli ve 7072 sayılı Kanun ile değişikliğe uğramıştır. Anılan değişikliğin en önemli boyutunu, “belirli suçları işlememiş olma” konusu oluşturmaktadır. Affa uğramış olma durumu 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun 10/d maddesinde sayılan suçlar, affa uğramış olsalar dahi özel güvenlik görevliliğine başvuru hakkını kaybettirici sonuç doğurmaktadır. Buna göre kanunun düzenlemesinde kapalı adet sayma yöntemiyle sayılan; “Devletin güvenliğine, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine, özel hayata ve hayatın gizli alanına ve cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar ile uyuşturucu veya uyarıcı madde suçları, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerini aklama, kaçakçılık ve fuhuş” türünden suçlardan hüküm giyme hâlinde özel güvenlik görevlisi olabilme vasfının kaybedildiği söylenebilir. Bir yıl ve daha fazla hapis cezası almamış olmak 5188 sayılı Kanun’un 10/d maddesine göre, kasten işlenen suçtan dolayı, TCK’ nın 53. maddesindeki süreler geçmiş veya hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiş olsa bile, kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl ve daha fazla süreyle hapis cezasına çarptırılanlar, ÖGG olamayacaktır. Hakkında devam etmekte olan soruşturma bulunmamak 2/1/2017 tarihli ve 680 sayılı Olağanüstü Hâl Kanun Hükmünde Kararnamesi’ni aynen kabul eden 1/2/2018 tarihli ve 7072 sayılı Kanun ile 5188 sayılı Kanun’un 10. maddesine getirilen belki de en kritik değişiklikler biri, bazı suç tiplerine ilişkin olarak hakkında devam etmekte olan bir soruşturma veya kovuşturma bulunması hâlinde, kişilerin özel güvenlik görevlisi olmasını engelleyici hükümdür. Bu suç tipleri 5188 sayılı Kanun’da, “Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine, özel hayata ve hayatın gizli alanına, cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar ile uyuşturucu veya uyarıcı madde suçları” şeklinde düzenlenmiştir. Sağlık Koşulu Kimi meslek grupları, ilgili mesleğin doğası gereği; yalnızca sağlıklı personel istihdam ettirmeye uygun, engelli personel istihdamına kapalıdır. Özel güvenlik görevlisi de kanunda söz konusu meslek grupları arasına dahil edilmiştir. 5188 sayılı Kanun’un 10/f maddesinde, “görevin yapılmasına engel olabilecek vücut ve akıl hastalığı ile engelli bulunmamak” ibaresi ile ÖGG olabilmek için gereken asgari kriterler ortaya konmuştur. Bunun yanı sıra, Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik’in 18. maddesinde de sağlığa ilişkin hususlar sıralanmıştır. Özel Güvenlik Temel Eğitimini Tamamlama Koşulu Özel güvenlik görevlisi olabilmek için öngörülen bir diğer yükümlülük ise “temel eğitimi tamamlama koşulu” olarak karşımıza çıkmaktadır. Mevzuat bu eğitimi verebilecek üç merciden bahsetmektedir. İçişleri Bakanlığının açacağı eğitim kursları, özel kişilerin açacağı eğitim kursları ve üniversite bünyesinde açılacak özel güvenlik bölümleri vasıtasıyla, mevzuatta öngörülen temel eğitimin verilebileceği hükme bağlanmıştır. Güvenlik Soruşturmasının Olumlu Olma Koşulu 2/1/2017 tarihli ve 680 sayılı Olağanüstü Hâl Kanun Hükmünde Kararnamesi’ni aynen kabul eden 1/2/2018 tarihli ve 7072 sayılı kanun ile getirilen, 5188 sayılı Kanun’un 10. maddesindeki bir diğer yenilik de kanuna eklenen h) fıkrasında bulunan “güvenlik soruşturması olumlu

olmak” şeklindeki ifadedir. Bu durum tıpkı kamu görevlilerinin işe başlama prosedürlerinde rastlandığı gibi, özel güvenlik görevlilerinin de “idari” bir prosedür ile müeyyidelendirildiği anlamına gelmektedir. Dolayısıyla, hakkında yapılan “idari tahkikat” olumsuz sonuçlanan kişi, bu durumda kanunen ÖGG olmaya hak kazanamayacaktır.

ÖZEL GÜVENLİK GÖREVLİLERİNİN ÇALIŞMA İZİNİ

Özel güvenlik görevlilerinin, göreve başlayabilmeleri ve 5188 sayılı Kanun’daki hak ve yetkilerini kullanabilmeleri için yukarıda sözü edilen yeterliklerin yanı sıra tıpkı şirketlerde olduğu gibi “izin” almaları gerekmektedir.

Çalışma İzni Başvurusu ve Genel Prosedür

Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik’in 17. maddesi, özel güvenlik görevlisi çalışma izni için yapılacak başvurularda istenen birtakım belgeleri düzenlemektedir. Ateşli silah taşımayacak özel güvenlik görevlileri hakkında sadece arşiv araştırması yapılır. Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması bir ay içinde tamamlanır. Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması her beş yılda bir yenilenir.”

Kimlik Belgesi Alma ve Taşıma

Güvenlik soruşturmasının tamamlanmasının ardından kişilerin özel güvenlik görevlisi sıfatıyla çalışmaya yetkilendirildiklerinin göstergesi olan ÖGG kimlikleri düzenlenir. 5188 sayılı Kanun’un 12/2 hükmü uyarınca, “Kimlik kartı görev alanı ve süresi içerisinde herkes tarafından görülebilecek şekilde yakaya takılır. Üzerinde kimlik kartı olmayan özel güvenlik görevlileri Kanunun 7 nci maddesinde sayılan yetkileri kullanamayacaktırlar.” Üniforma ve Teçhizat 5188 sayılı Kanun’un 13. maddesi hükmü uyarınca, “Özel güvenlik görevlileri görev alanı içinde ve süresince üniforma giyerler.” Bu hükmün ayrıntıları yönetmelikte belirlenmiş ve üniformanın niteliği hakkında detaylara yönetmeliğin maddesinde yer verilmiştir.

Özel Güvenlik Eğitimi

Özel güvenlik görevlilerinin çalışma izni alabilmeleri için; İçişleri Bakanlığının açacağı eğitim kursları, özel kişilerin açacağı eğitim kursları ya da üniversite bünyesinde açılacak özel güvenlik bölümleri vasıtasıyla, mevzuatta öngörülen temel eğitimi başarıyla tamamlamış olmaları gerekmektedir. Eğitim izni Bakanlık bünyesinde açılan merkezler harici özel güvenlik eğitim faaliyetlerini yürütebilmek için “izin” şartı aranmaktadır. Bu husus 5188 sayılı Kanun’un 14/2 maddesinde “Özel güvenlik eğitimi, ücreti karşılığında İçişleri Bakanlığınca verilebileceği gibi, Bakanlıktan faaliyet izni alan özel eğitim kurumlarınca da verilebilir.” şeklinde ifade edilmiştir. Bu hükümden, yalnızca Bakanlık ve özel eğitim kurumlarının eğitim hizmeti verebileceği, başka kurumlarca özel güvenlik eğitimi verilemeyeceği sonucu çıkmamalıdır.

Eğitim Programı

Özel güvenlik eğitimine alınan adaylar asgari yüz yirmi saatlik eğitime tabi tutulur. Programın yirmi saati silah ve atış eğitimine ayrılır. Ateşli silah taşımayacak özel güvenlik görevlilerinin silah ve atış eğitimini alması zorunlu değildir. Bu görevlilerin temel eğitimi yüz saatten aşağı olmayacak şekilde düzenlenir. 18’inci madde gereğince alınması gereken “Özel güvenlik görevlisi olur.” ibareli sağlık raporu ve öğrenim durumunu gösterir belge temel eğitimden önce istenir.

Yenileme Eğitimi

Özel güvenlik görevlileri ile yöneticiler kimlik kartlarının yenilenebilmesi için beş yılda bir yenileme eğitimi almak zorundadırlar. Özel güvenlik yenileme eğitimi günlük sekiz saat ve haftada kırksekiz saatten fazla olamaz. Bir ders saati kırk dakikadır ve iki ders arası en az on dakika ara verilir. İhtiyaç hâlinde aynı ders konusunda ve ikişer dersten fazla olmayacak şekilde blok ders yapılabilir. Yenileme eğitimine katılan özel güvenlik görevlileri ile yöneticilerin hizmet ve iş akitleri devam eder, eğitim süresince özlük haklarından yoksun bırakılamaz.

Sınavlar

Özel güvenlik temel ve yenileme eğitimini tamamlayanlar yazılı ve uygulamalı sınava tabi tutulur. Bu sınavlar neticesinde başarı gösterenler sertifikaya hak kazanırlar.

Sınav Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Adayların başarı puanının hesaplanmasında yazılı sınavın genel konulardan oluşan 100 soruluk birinci kısmı 100 puan üzerinden değerlendirilir. Silah bilgisi ve uygulama puanı ise yazılı sınavın silah bilgisinin ölçüldüğü 25 soruluk ikinci kısmı 50 puan ve adayların atış becerilerinin ölçüldüğü uygulamalı sınav 50 puan olmak üzere toplam 100 puan üzerinden değerlendirilerek tespit edilir. Silahlı eğitim almış adayların başarı puanı bu iki puanın toplamının aritmetik ortalamasıyla bulunur. Adayların başarı puanının yeterli sayılabilmesi için, bu iki puan ortalamasının en az altmış, her iki kısım puanının ise en az elli olması şartı aranır. Sınavlarda yeterli başarıyı sağlayamayan adaylar, yeniden özel eğitim kursuna devam etmeksizin bir yıl içinde birbirini takip eden üç sınava daha katılabilir. Toplam dört sınav neticesinde de başarısız olan veya başarısız sayılan adaylarda tekrar özel eğitim kursuna devam şartı aranır.

Özel Güvenlik Eğitimi Sertifikası

Özel güvenlik temel eğitimi sonrasında yapılan yazılı ve uygulamalı sınavlarda başarılı olanlar,

yenileme eğitimine katılan ve yapılan yazılı ve uygulamalı sınavlarda seviye puanları yeniden belirlenenlere Ek-12'deki "Özel Güvenlik Eğitim Sertifikası" düzenlenir ve valilikçe onaylanarak kendilerine verilir.

ÖZEL GÜVENLİK GÖREVLİLERİNİN GÖREVE BAŞLAMASI

ÖGG'nin işe başlaması şeklinde de ifade edebileceğimiz “göreve başlama”, görevlinin memur veya işçi statüsünde olmasına göre farklı hukuki sonuçlar doğurmaktadır. Kamu Görevlisi Özel Güvenlik Görevlisi Bakımından Kamu görevlisi veya memur ÖGG'nin bağlı bulunduğu kurum ile olan iş ilişkisi; “kanuni” ya da “akdi” olarak karşımıza çıkmaktadır. ÖGG, kanuna göre ilân olunan kadroya, memurluğa alınma şartları yerine getirilerek ve gerekli sınavlar yapılarak kamu görevlisi sıfatıyla alınmış (atanmış) olabilir. İkinci ihtimal ise kamu görevlisi ÖGG'nin devamlı bir kamu görevlisi sıfatıyla değil, 657 sayılı Kanun'un 4/B statüsünde görevlendirilen personel olmasıdır. İşçi Statüsündeki ÖGG Bakımından İşçi statüsündeki ÖGG bakımından, süresinden fazla çalıştırılmama, bir “hak” olarak karşımıza çıkmaktadır. İşçi statüsündeki ÖGG'nin çalışma süreleri sözleşme ile belirlenmekle birlikte İş Kanununda öngörülen sürelerden fazla olamayacaktır.

ÖZEL GÜVENLİK GÖREVLİLERİNİN HAKLARI

Özel güvenlik görevlileri, kurumları ya da işverenleri ile kurmuş oldukları çalışma ilişkisi ve çalışma hukuku gereği birtakım haklara sahiptirler. Bu hakların bağlı oldukları çalışma rejimi bakımından ve tüm vatandaşlar gibi Anayasal haklar bakımından incelenmesi mümkündür.

Adil Muamele Görme Hakkı

Kamu görevlisi ÖGG bakımından Kamu görevlisi ÖGG'nin bağlı bulunduğu kurumun amirleri, kanunlarla kendilerine verilen görevleri yerine getirmek durumundadırlar. Bu görevler içinde eşit ve tarafsız davranmak, iş performansını artırıcı politikalar izlemek, gelişmeci kamu hizmeti anlayışı ile hareket etmek gibi yükümlülükler yer alır. İşçi Statüsündeki ÖGG Bakımından Özel hukuk kuralları çerçevesinde İş Kanunu'na tabi olarak çalışan ÖGG açısından, amirlerin yukarıda anılan yükümlülükleri, ÖGG'yi istihdam eden işveren için de geçerlidir. 4857 sayılı İş Kanunu'nun “eşit davranma ilkesi” başlıklı 5. maddesinde bu yükümlülükler düzenlenmiş bulunmaktadır.

Süresinden Fazla Çalıştırılmama Hakkı

Kamu görevlisi ÖGG bakımından Kamu görevlisi ÖGG bakımından çalışma saatleri, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 99. maddesi esaslarına tabidir. Günün yirmi dört saatinde devamlılık gösteren hizmetlerde çalışan devlet memurlarının çalışma saat ve şekilleri kurumlarınca düzenlenir.

İşçi Statüsündeki ÖGG Bakımından

İşçi statüsündeki ÖGG bakımından, süresinden fazla çalıştırılmama, bir “hak” olarak karşımıza çıkmaktadır. İşçi statüsündeki ÖGG'nin çalışma süreleri sözleşme ile belirlenmekle birlikte İş Kanununda öngörülen sürelerden fazla olamayacaktır. Günlük çalışmanın başlama ve bitiş saatleri ile dinlenme saatleri iş yerlerinde işçilere duyurulur. İşin niteliğine göre işin başlama ve bitiş saatleri işçiler için farklı şekilde düzenlenebilir.

İzin ve Dinlenme Hakkı

Kamu görevlisi ÖGG bakımından

Kamu görevlisi ÖGG'nin tüm memurlar gibi öğle arası dinlenme süresi hakkının varlığı şüphesizdir. Günlük çalışmanın başlama ve bitme saatleri ile öğle dinlenme süresi, bölgelerin ve hizmetin özelliklerine göre merkezde Başbakanlık Devlet Personel Başkanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca, illerde valiler tarafından tespit olunur. İşçi Statüsündeki ÖGG Bakımından İşçi statüsündeki ÖGG için, tıpkı kamu görevlisi ÖGG'lerde olduğu gibi, farklı konulara ilişkin izinler mevcuttur. Bunlar; ara dinlenmeleri, genel tatiller, hafta tatilleri, yıllık izin, mazeret izni, analık ve süt izni, ücretsiz izin, yeni iş arama izni vb. izinlerdir. İş Güvencesi Hakkı Kamu görevlisi ÖGG bakımından Kamu görevlisi ÖGG, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'ndaki iş güvencesi hükümlerine tabidir. 657 sayılı Kanun'un 18. maddesi uyarınca, “kanunlarda yazılı hâller dışında devlet memurunun memurluğuna son verilmez, aylık ve başka hakları elinden alınamaz.” İşçi Statüsündeki ÖGG Bakımından İşçi statüsündeki ÖGG bakımından, iş güvencesi her ne kadar kamu personelindeki kadar güçlü olmasa da; İş Kanunu'nun 18. maddesi uyarınca, iş sözleşmesinin feshi için işverence geçerli bir sebebe dayanılması gerekmektedir.

Tazminat Hakkı

Kamu görevlisi ÖGG bakımından Kamu görevlisi ÖGG'nin görevini yerine getirirken karşılaştığı yaralanma, ölüm vb. hadiselerden kaynaklı olarak devletten belli bir miktarda tazminat isteme hakkı bulunmaktadır. Buna ilişkin kapsam ve şartlar, 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun hükümlerince belirlenmektedir. Yine 5188 sayılı Kanun'un 15. maddesi buna özel bir

düzenleme getirmiştir. İşçi Statüsündeki ÖGG Bakımından İşçi statüsündeki ÖGG'nin de görevini yerine getirirken karşılaşılabilecek yaralanma, ölüm vb. hadiselerden kaynaklı olarak tazminat alma hakkı söz konusudur. Sendika Kurma ve Toplu İş Sözleşmesi Hakkı Kamu görevlisi ÖGG bakımından ÖGG'nin sendika kurmasını ve üye olmasını yasaklayan bu hüküm 4.4.2012 tarihli ve 6289 sayılı Kanun'un 31'inci maddesiyle madde metninden çıkarılmıştır. Dolayısıyla temel aşamada kamu personeli ÖGG'nin sendikaya ilişkin yasakları kalkmıştır. İşçi Statüsündeki ÖGG Bakımından Gerek bir özel güvenlik şirketi bünyesinde gerekse alarm merkezleri ya da eğitim kurumları bünyesinde iş akdi ile hizmet veren işçi statüsündeki ÖGG açısından, sendika kurma ya da ilgili işkolunda kurulmuş olan sendikalara üye olma hususunda yasal bir kayıt ve kısıt bulunmamaktadır.

Dernek Kurma ve Üye Olma Hakkı

Kamu görevlisi ÖGG bakımından ÖGG'nin görevli olduğu kurumun kanununda, ilgili kurumda görev yapan memurlar açısından "dernek hakkı" konusunda bir kısıt öngörülmemişse bu noktada kamu görevlisi ÖGG'nin de öngörülen kısıtlamaya tabi olacağı kuşkusuzdur. İşçi Statüsündeki ÖGG Bakımından ÖGG için "özel kanun" niteliği taşıyan 5188 düzenlemelerinde, "dernek kurma ve üye olma" hakkına ilişkin açıkça bir sınırlama öngörülmediği için işçi statüsündeki ÖGG bakımından bu konuda herhangi bir yasal kısıt yoktur.

Siyasi Parti Kurma ve Üye Olma Hakkı

Kamu görevlisi ÖGG bakımından Kamu görevlisi ÖGG bakımından, görevi devam etmekteyken, siyasi parti kurma veya üye olma hakkının söz konusu olamayacağı söylenebilir. İşçi Statüsündeki ÖGG Bakımından 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu; gerek "özel güvenlik" gerekse "kolluk" görevlilerinin siyasi faaliyetlerde bulunamayacağına ilişkin bir kısıt öngörmemiştir. 5188 sayılı Kanun düzenlemesinde de bu hususu açıkça yasaklayan bir hükme yer verilmediğine göre, işçi statüsündeki ÖGG bakımından, siyasi parti kurma veya üye olma hakkını kısıtlayan bir hüküm olmadığı söylenebilir.

ÖZEL GÜVENLİK GÖREVLİLERİNİN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

Özel güvenlik görevlilerinin haklarının yanı sıra üstlenmeleri gereken birtakım yükümlülükler de mevcuttur. Hukuka Uygun Davranma Yükümlülüğü Kamu görevlisi ÖGG bakımından Belirtmek gerekir ki, 657 sayılı Kanun'da, gerek memur gerekse de amir konumunda olan kamu personeli bakımından "hukuka uygun davranma" yükümlülüğü öngörülmüştür.

İşçi Statüsündeki ÖGG Bakımından

İşçi statüsündeki ÖGG bakımından, yukarıdaki esaslar çerçevesinde belirtmiş olduğumuz genel olarak hukuka uygun davranma yükümlülüğünün yanı sıra işvereni ile arasındaki iş ilişkisinin gerektirmiş olduğu hukuki rejime uygun davranma borcunun bulunduğunu vurgulamak gerekir.

Görevde Sadakat ile Eşit ve Tarafsız Davranma Yükümlülüğü

Kamu görevlisi ÖGG bakımından Kamu görevlisi ÖGG'nin görevinde sadakat, eşitlik ve tarafsızlık ilkelerini gözetmesi, memuriyetin en temel gereklerindedir. İşçi Statüsündeki ÖGG Bakımından İşçi statüsündeki ÖGG'nin öncelikle iş ilişkisi çerçevesinde işverene karşı sadakat borcu bulunmaktadır.

Grev ve Lokavt Yasağına Uyma Yükümlülüğü

Özel güvenlik görevlilerinin "grev ve lokavt" yasağı, 5188 sayılı Kanun'da doğrudan hükümlerle düzenlenmesi sebebiyle bu hususta kamu personeli ÖGG ve işçi statüsündeki ÖGG ayrımı söz konusu olmayacaktır. 5188 sayılı Kanun'a göre; "Özel güvenlik personeli greve katılamaz." (m. 17) ve "Özel güvenlik görevlileri lokavt dolayısıyla işten uzaklaştırılmaz."

ÖGG'YE 5188 SAYILI KANUNUN 7. MADDESİ DÜZENLEMESİNDE TANINAN ÖZEL YETKİLER

5188 sayılı Kanun'un 7. maddesinde sayılan ÖGG'nin özel yetkilerinin "kapalı adet" yani sınırlı sayma şeklinde algılanması gereklidir. Bu yetkilerin geniş yorumlanması, ceza hukukunda bir ilke olarak, "kıyas ve genişletici yorum" yasağı ile bağdaşmayacaktır.

KONTROL YETKİSİ

"Kontrol yetkisi", 5188 sayılı Kanun'un 7. maddesinin (a), (b) ve (f) bentlerinde düzenleme bulmuş, "kendine özgü" bir yetki olarak karşımıza çıkmaktadır. KAPSAMI Kontrol yetkisi, kapsamı itibarıyla oldukça "sui generis" (kendine özgü) bir "teknik tedbir" biçiminde karşımıza çıkmaktadır. "Teknik tedbir" tabiriyle kastedilen; teknik cihazlar yardımı vasıtası ile kullanılabilen, ancak bunun dışında fiziksel bir imkân (temas, elle arama vs.) sağlamayan bir tedbirin varlığıdır. Teknik cihazlar kişi üzerinde ne olduğunu göstermemekte, sadece madeni maddelere ilişkin sinyal vermektedir. Dolayısıyla "saklı bir kişinin ya da gizli tutulan bir eşyanın meydana çıkarılması" için yapılan bir araştırma niteliğindeki "arama" tedbirinden farklılık arz etmektedir. Bu noktada somutlaşan tedbirler, "kişilerin üstlerini dedektörle arama", "kişileri duyarlı kapıdan geçirme" ve "kişilerin eşyalarını X-ray cihazından veya benzeri güvenlik sistemlerinden geçirme" şeklindedir. Yukarıda yapmış olduğumuz "kamu hukuku" ana kuralları burada da geçerlidir. Söz konusu bentlerde zikredilen tedbirlerin ne genel kolluğun yetkisindeki tedbirlerle kıyaslanarak ne de geniş yorumlanmak suretiyle içeriğinin genişletilmesi mümkün değildir.

SORUNLAR

Kontrol yetkisinin kapsamı yukarıda belirtildiği üzere kanunca belirlenmiştir. Ancak bu kontroller sonucu kişiye uygulanacak işlemin (binaya alınmama gibi) niteliği açıkça belirlenmediğinden sorunlu bir takım uygulamalar ortaya çıkmaktadır. Bu noktada, "kontrol tedbiri" kapsamında yararlanılacak teknik cihazlarca incelemeyen geçmek istemeyen kişilerin akıbetinin ne olacağı tartışmalıdır. Bu tür cihazlardan geçmek istemeyen kimselerin korunan yerlere girip giremeyecekleri açıkça "yasal bir zemine" oturtulmamıştır. Yasal izinle silah taşıyanların silahlarıyla ÖGG kapsamında korunan bir yere girip giremeyecekleri hususunda da açık bir hüküm bulunmayıp bunu engelleyen bir hükme de rastlamak mümkün değildir. Yukarıdaki biçimde aynı tartışma, "yasal izinli silahı" ile ÖGG kapsamında korunan bir yere girmek isteyen kişinin yapılan aramalar neticesinde silahlı mı yoksa silahsız bir biçimde mi içeri alınacağı, şayet silahsız alınacak ise bu silahın kimlerce ne şekilde emanete alınacağı konuları da belirsizliğini korumaktadır. Bu kapsamda 6136 sayılı Kanun'un ilgili hükümlerine bakmakta fayda vardır. Kontrol tedbirine kanuni bir sonuç bağlanmaması, kontrolün ne ölçüde ve nasıl uygulanacağını da belirsizleştirmektedir. Kanunda bunun şekilleri ve usulleri düzenlenmeksizin yalnızca yetkinin çıplak hâlinin belirtilmesi uygulamada birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. Bu soruların cevaplarının aslında, tedbirin "kişinin ilgili yere alınmaması" gibi kanunen düzenlenmiş bir sonuca bağlanmaması karşısında, hiç bir değeri olmayacaktır. Eğer kişinin içeri alınması kanunen engellenememekte ise "kontrol tedbiri" nin rızası olmayan kimselere de uygulanamayacağı gibi bir sonuç ortaya çıkacaktır. Çünkü ÖGG'nin kişileri zor kullanmak ya da durdurmak suretiyle bu kontrollerden geçirme yetkisi de açıkça kanunla düzenlenmediğinden, kural olarak yoktur.

ARAMA YETKİSİ

Özel hayatın gizliliği hakkına sınır getirmekte olan bir tedbir olarak karşımıza çıkan "arama" yetkisini, "adli arama" ve "önleme araması" şeklinde iki başlık altında incelemek gerekmektedir. KAPSAMI "Adli arama", 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 116, 117 ve 119. maddeleri uyarınca başvurulabilecek, suç işleme sonrasında "bastırıcı" bir tedbir olarak karşımıza çıkar. "Önleme araması" ise 2559 sayılı Polis ve Vazife Salahiyet Kanunu'nun 9. maddesine istinaden, suçun önlenmesine binaen yapılan aramadır. Her iki arama türü bakımından ÖGG'nin konumu ve yetkilerine ayrı ayrı göz atmak gerekmektedir. Adli arama bakımından "Suç için arama" şeklinde de ifade olunabilen "adli arama"; işlendiği iddia olunan bir suçtan dolayı şüpheli veya sanığın kim olduğunun anlaşılması, yerinin tespiti ve yakalanması veya suça ilişkin delil toplanması amacıyla uygulanan bir tedbirdir. Bu tür aramaların dayanağı, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 116, 117 ve 119. maddelerinde somutlaşmıştır. "Diğer kolluk birimleri" lafzından, "özel güvenlik görevlileri"nin de anlaşılması gerektiği kuşkusuzdur. Ancak kanunda geçen söz konusu talep bulunmaksızın ÖGG'nin adli

bir olayın soruşturulması için genel nitelikli bir “adli arama” yetkisinin bulunduğundan bahsetmek mümkün değildir. Ancak 5188 sayılı Kanun’un 7/d maddesi düzenlenmesi ÖGG’ye, özel bir “yakalama sonucunda arama” yetkisi vermektedir. Buna göre ÖGG’nin “görev alanında, haklarında yakalama emri veya mahkûmiyet kararı bulunan kişileri yakalama ve arama” yetkisi bulunmaktadır. Temel Ceza Kanunlarına Uyum amacıyla çıkarılan 23.1.2008 tarih ve – 5728 sayılı Kanun vasıtasıyla; 5188 sayılı Kanun’un değişiklik öncesi 7/c maddesinde bulunan, CMK’nın 90. maddesi uyarınca yapılan yakalama neticesinde arama, yani “yakalama nedeniyle orantılı arama” yetkisinin kaldırılmış olup 7/d düzenlemesinde yer alan “arama” yetkisine dokunmamış olması kuşkusuz bilinçli bir tercihtir. Bu vasıtaıyla, ÖGG’nin görev alanında, haklarında yakalama emri veya mahkûmiyet kararı bulunan kişileri yakaladığında bu kişiler hakkında “arama” tedbirine de başvurabileceği söylenebilir. Ancak söz konusu “yakalama sonucunda arama”nın kapsamı ve niteliği kanunda belirtilmemiştir. Buradaki “arama”nın doğrudan kullanılan bir yetki olup olmaması noktasında, başvurulacak olan hüküm, 01.06.2005 tarihli 25832 sayılı Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği’nin 8/a maddesidir. Önleme araması bakımından “Önleme araması”, suçun işlenmeden önüne geçilmesi ve güvenlik amaçlı yapılan idari kolluk aramasıdır.

Önleme aramasının kapsamı

Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği’nin 19. maddesinde düzenlenmektedir. ÖGG’nin önleme araması yapma yetkisine ilişkin olarak, 5188 sayılı Kanun’un uygulama yönetmeliğinin 14. maddesinde “Görev alanında üst araması” ve “kamuya açık alanlarda üst araması” şeklinde iki boyutlu bir düzenleme getirilmiştir. Dolayısıyla bu konuyu da iki boyutlu bir biçimde ele almak gerekmektedir.

Görev alanında önleyici üst araması

Görev alanında, can ve mal güvenliğinin ve kamu düzenin sağlanması, suç işlenmesinin önlenmesi, taşınması veya bulundurulması yasaklanmış her türlü silah, patlayıcı madde veya eşyanın tespit edilmesi amacıyla detektörle, x-ray cihazından geçirerek veya Kanunda belirtilen durumlarda gerektiğinde üst araması yapılabilir. Bu düzenleme ile hem 5188 sayılı Kanun’un uygulama yönetmeliğinin “önleyici arama yapılması” başlığını taşıyan 14/2 maddesi düzenlemesinin hem de Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği’nin 23. maddesinin uygulanabilir olabilmesi için yasal dayanak sağlanmıştır. Dolayısıyla spor müsabakalarına münhasıran 6222 sayılı Kanun’un 12/2 düzenlemesi uyarınca, ÖGG’nin genel kolluk gözetiminde olmak üzere gerektiğinde elle arama yetkisinin var olduğunu söyleyebiliriz. Bunun dışında, kanunen dayanağı olmadığı sürece ÖGG (yönetmelikte düzenlenmiş olsa dahi) elle üst arama yapamayacaktır. Kamuya açık alanlarda önleyici üst araması: ÖGG’nin kamuya açık alanlarda önleyici üst aramasına dair ilk düzenleme, 5188 sayılı Kanun’un uygulama yönetmeliğinin “önleyici arama yapılması” başlığını taşıyan 14/2 maddesi hükmünde karşımıza çıkmaktadır. Buna göre; Kamuya açık alanlarda üst araması, 1/6/2005 tarihli ve 25832 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği hükümlerine göre yapılır. Bu alanlarda özel güvenlik görevlilerince yapılacak üst araması genel kolluğun gözetim ve denetiminde yapılır. Arama sırasında yakalanan kişiler veya el konulan madde ve cisimler, yasal işlemi yapılmak üzere bir tutanakla genel kolluğa teslim edilir. Arama kişinin aynı cinsiyetindeki görevli tarafından yapılır. Bu düzenleme, doğrudan doğruya bir yetki veren düzenleme değil, “atıf” ile yetkinin dayanağını gösteren bir düzenlemedir. Yani bu yönetmelik hükmü doğrudan ÖGG’ye üst arama yetkisi sağlamamaktadır. Yalnızca ilgili durumda yetkinin tespiti ve kapsamı için nereye bakılacağını ifade etmektedir.

SORUNLAR

Yukarıda sayılan yetkilerden anlaşıldığı gibi kanunlar, özel güvenlik görevlisine (yakalama sonucu arama ve spor müsabakaları hariç) elle üst arama izni vermemiştir. Aynı şekilde 5188 sayılı Yasa’nın 7’nci maddesi (f) bendine göre hava alanlarında görevlendirilen özel güvenlik görevlisi, Özel Güvenlik Teşkilatı Hava Meydanı Koruma Yönergesi’ne göre, elle arama yapamaz. Yapacağı üst aramasını dedektör, duyarlı kapı gibi araçlar yardımıyla; bagaj, çanta v.s. yi ise X- ray cihazından geçirerek yapabilir. Elle üst arama veya bagaj ya da çantaların elle kontrolü ise ancak genel kolluk kuvvetleri tarafından yapılabilir. Hem 5188 sayılı Kanun’un uygulama yönetmeliğinin 14/1 maddesinde vurgulanan “gerektiğinde” ibaresi hem de kolluk tedbirlerinde “orantılılık ilkesi” çerçevesinde, temel hak ve hürriyetleri sınırlamada ulaşılmak istenen amaç için alınacak tedbirler gözden geçirilmelidir. Temel hak ve hürriyetleri daha az sınırlayan bir tedbir ile amaca ulaşılabilecek ise daha fazla sınırlandırılan tedbire “orantılılık” ilkesi gereğince başvurulmamalıdır. Aksi hâlde “ölçülülük” ilkesinin alt başlıkları içerisinde yer alan “orantılılık” ilkesinin ihlali, kolluk tedbirlerinde maksadın aşılması dolayısıyla, uygulanan tedbirleri hukuka aykırı hâle getirebilecektir.

KİMLİK SORMA YETKİSİ

Hukukumuzda kolluk, hem önleme amaçlı olarak hem de adli görevleri çerçevesinde kimlik sorma yetkisiyle donatılmıştır. Kimlik sorma yetkisi, bir suç veya kabahatin işlenmesini ya da kişilerin hayatı, vücut bütünlüğü veya mal varlığı bakımından ya da topluma yönelik mevcut veya muhtemel bir tehlikeyi önlemek amacıyla kullanıldığında önleme tedbiri niteliği taşırken; suç işlendikten sonra kaçan faillerin yakalanmasını sağlamak, işlenen suç veya kabahatlerin faillerinin kimliklerini ya da hakkında yakalama emri veya zorla getirme kararı verilmiş olan kişileri tespit etmek amacıyla yapılması hâlinde ise adli bir görev ve yetki olarak karşımıza çıkmaktadır.

KAPSAMI

Kimlik sorma yetkisi, ÖGG'nin sebep ve şartların oluşması hâlinde ve durumun gerektirdiği koşullar göz önünde bulundurularak kullanabileceği bir "sorma" yetkisidir. Bu noktada gözden kaçırmamak gerekir ki; kolluğun "kimlik sorması" ile "kimlik tespit etmesi" kurumları birbirinden esasen farklı işlemlerdir. Kimlik sorma işlemi sırasında kimliği sorulan kişi kayıtlara geçirilemezken; kimlik tespit etme işlemi, bir kişinin kayıtlara geçirilmesi, yaygın ifadesi ile "fişlenmesi" anlamına gelmektedir. Dolayısıyla kanunda özel bir biçimde yetkilendirilmeyen ÖGG'nin yalnızca kimliğin "görülmesi" ile yetinmesi gerekmektedir. Aynı şekilde kimlik sorma yetkisinin maksat unsuru kişinin kimliğini öğrenmektir. ÖGG tarafından, kimlikte yer alan bilgiler haricinde, kişinin adresinin yakınlarının sorulması gibi bilgilerin edinilmesine yönelik ekstra sorgulamalar, "yakalama" tedbiri çerçevesinde değerlendirilmektedir. ÖGG'nin yalnızca kimlik sorma yetkisinin kabul edildiği yerlere özgü olarak 5188 sayılı Kanundan kaynaklanan yakalama yetkisinin yanlış kullanılmasını önlemek amacıyla (isim benzerlikleri vs. dolayısıyla) kimlik bilgisi dışı detaylar "ölçülü olmak" kaydıyla sorulabilecektir. ÖGG'nin kimlik sorma tedbirine başvurabilmesi için, öncelikle genel yetkiye ilişkin statüsünün netleşmesi gerekmektedir. "Genel yetki" bakımından koşulları sağlamayan ÖGG'nin 5188 sayılı Kanun'da öngörülen "tedbirleri" kullanamayacağını daha önce belirtmiştik. Bunlardan biri, ÖGG'nin önceden ve münhasıran tespit edilmiş olan "görev alanında" bulunmasıdır. Diğeri ise belki de "kimlik sorma" tedbiri bakımından en önemlisi; ÖGG'nin karşısındaki kişiye kimlik sorarken öncelikle kendi kimliğini ibraz etmesidir.

SORUNLAR

ÖGG'nin kimlik sorma yetkisi konusunda karşımıza çıkan ilk sorun, bu yetkinin kapsamına ilişkindir. Ancak buna ilişkin çözümler yukarıda detaylı biçimde ele alınmıştır. Bu noktada diğeri bir sorun, kimliğini açıklamak istemeyen ya da ispat edemeyen kişilerin durumuna ilişkindir. Kabahatler Kanunu'nun 40/2 maddesi düzenlemesi, açıkça Anayasa'nın 19. maddesinde yer alan "Kişi hürriyeti ve güvenliği" hakkına aykırıdır. Anayasa'nın 19. maddesinde, kişinin hürriyetinden yoksun tutulmasını gerektirecek meşru hâller oldukça detaylı biçimde sayılmıştır. Buradaki sayma işlemi "kapalı adet" saymadır. Ancak sayılan bu hâller arasında "açıklamada bulunmaktan kaçınması veya gerçeğe aykırı beyanda bulunması dolayısıyla kimliği belirlenemeyen kişi"yi tutmak veya gözaltı işlemi uygulamaya ilişkin bir ibare bulunmamaktadır. ÖGG'nin kimlik sorma yetkisi konusunda karşımıza çıkan bir diğeri sorun, başkaca kanunlarda yer alan kimliğe ilişkin tedbirlerin ÖGG tarafından da kullanılıp kullanılmayacağı konusudur. 2559 sayılı Polis ve Vazife Salahiyet Kanunu'nun 10. maddesinde, "Polis, tehlikenin önlenmesi veya bertaraf edilmesi amacıyla güvenliğini sağladığı bina ve tesislere gelenlerin herhangi bir emir veya karar olmasına bakılmaksızın, üstünü, aracını ve eşyasını teknik cihazlarla, gerektiğinde el ile kontrol etmeye ve aramaya yetkilidir. Bu yerlere girmek isteyenler kimliklerini sorulmaksızın ibraz etmek zorundadırlar. Milletlerarası anlaşmalar hükümleri saklıdır." şeklinde yer alan hükümdeki yetkinin hükümde açıkça "Polis" ibaresi bulunmasından dolayı, ÖGG'ye teşmil olunamayacağı kesindir.

YAKALAMA YETKİSİ

Yakalama ise kamu güvenliğine, kamu düzenine veya kişinin vücut veya hayatına yönelik var olan bir tehlikenin giderilmesi için denetim altına alınması gereken ya da suç islediği yönünde kuvvetli iz, eser, emare ve delil bulunan kişinin gözaltına alma veya muhafaza altına alma işlemleri öncesinde hâkim kararı olmaksızın özgürlüğünün geçici olarak kısıtlanması anlamına gelmektedir. Suçüstü Hâlinde Yakalama ÖGG'nin "suçüstü hâlinde yakalama" yetkisinin somutlaştığı düzenleme, 5188 sayılı Kanun'un 7. maddesinin (c) bendinde yer almaktadır. Buna göre ÖGG'nin "Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 90'ıncı maddesine göre yakalama" yetkisi bulunmaktadır. Suçüstü hâlinde yakalama

yetkisi, yalnızca ÖGG'ye tanınan münhasır bir yetki değildir. Ceza Muhakemesi Kanunu, bu yetkiyi kural olarak "herkes"e tanımıştır.

Yakalama Emri veya Mahkûmiyet Kararı Nedeniyle Yakalama

ÖGG'nin "yakalama emri veya mahkûmiyet kararı nedeniyle yakalama" yetkisinin somutlaştığı düzenleme, 5188 sayılı Kanun'un 7. maddesinin (d) bendinde yer almaktadır. Buna göre ÖGG'nin "görev alanında, haklarında yakalama emri veya mahkûmiyet kararı bulunan kişileri yakalama ve arama" yetkisi bulunmaktadır. Bu noktada ÖGG'nin kullandığı yetki itibarıyla "adli bir yakalama"dan bahsetmek gerekecektir. Dolayısıyla buna ilişkin usuller de 01.06.2005 tarihli ve 25832 sayılı Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği'nce belirlenecektir. Yönetmeliğin 5/1/d düzenlemesi şu şekildedir: "(Kolluk görevlileri) Haklarında yetkili mercilerce verilen yakalama emri, yakalama ve tutuklama kararı bulunanları veya kanunla istenilen bir mükellefiyeti yerine getirmedikleri için yakalanması gerekenleri yakalayabilir."

Suç Delillerini Korumak Amacıyla Yakalama

ÖGG'nin "suç delillerini korumak amacıyla yakalama" yetkisinin somutlaştığı düzenleme, 5188 sayılı Kanun'un 7. maddesinin (j) bendinde yer almaktadır. Buna göre ÖGG'nin "olay yerini ve delilleri koruma, bu amaçla Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 168'inci maddesine göre yakalama" yetkisi bulunmaktadır. Ancak söz konusu düzenlemeye bakıldığında, burada iç içe girmiş bir yetki vardır. Burada sadece "yakalama" değil, gerektiğinde "zor kullanma" tedbirini de içeren bir yetki söz konusudur. Söz konusu düzenleme, esasen adli kolluk görevini üstlenen kolluk görevlilerini kapsamakta ise de CMK m. 165'ten kaynaklanan "yardımcı adli kolluk" görevini yürüten ÖGG'ye tanınmış bir yetki olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Ancak burada değinilecek önemli bir nokta; 5188 sayılı Kanun'un 7/j bendinin ilk ibaresi olan "olay yerini ve delilleri koruma" tedbirinin ÖGG'nin CMK m. 165 uyarınca görevlendirilmesi gerekmeksizin, hatta beklenmeksizin, "ivedilikle" alınması gereken tedbirlerden biri olduğudur.

Kişileri Koruma Amaçlı Önleyici Yakalama

5188 sayılı Kanun'un 7/ı bendinde ÖGG'ye, "Kişinin vücudu veya sağlığı bakımından mevcut bir tehlikeden korunması amacıyla yakalama" yetkisi tanınmıştır. Bu yakalama yetkisi, hukuki niteliği itibarıyla, bir "önleme yakalaması" olarak karşımıza çıkmaktadır. Burada, söz konusu yetkinin şartlarının oluşabilmesi için "tehlike" unsurunun meydana çıkması gerekmektedir. Tehlikenin açık, yakın ve kaçınılmaz olduğu noktada, bu yetkinin kullanılabilmesi hukuka uygun olacaktır. Geçtiğimiz ünite de bahsedilen "yakalama sonucu arama" tedbiri yine kişilerin kendisine veya başkalarına zarar vermesini önleyici bir boyutu da bünyesinde barındırmaktadır. **Sorunlar**

Bazı yazarlar; 25832 sayılı Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği'nde bulunan "kolluk" ibaresindeki tüm yetkilerin ÖGG'ce de kullanılabileceğini savunmaktadırlar. Aksine, söz konusu yönetmeliğin ÖGG'yi dışlayan bir yapıda olduğunu yukarıda ifade etmiştik. Ayrıca söz konusu yönetmeliğin "dayanak" maddesinde Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği'nde olduğu gibi 5188 sayılı Kanun'a atıf yapılmamıştır. Ancak bu noktada da bir kesinti yapmak gerekecektir. Çünkü aksi yönde yorum tüm Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği'ni ÖGG'ye uygulayabilme imkânı tanımak demek olacaktır ki, yasa koyucu bunu arzu etmiş olsa yasa ile düzenleme yapmış olacaktı. Nitekim 5188 sayılı Kanun'un 9. maddesi "Zor kullanma ve yakalama yetkilerinin kullanılmasını gerektiren olaylar en seri vasıta ile yetkili genel kolluğa bildirilir; yakalanan kişi ve zapt edilen eşya genel kolluğa teslim edilir." hükmüyle, yakalama yetkisinin kullanılacağı hâllerde bir an önce genel kolluğun vaziyeti devralmasını arzu etmektedir.

ELKOYMA – EMANETE ALMA YETKİSİ

Elkoyma; müsadereye (Türk Ceza Kanunu m. 54 ve 55'in kapsamına giren eşya ve kazanç müsadere) tabi olan veya ispata yarayacak eşya ya da mal varlığı değerinin adliyenin eli altına alınması olarak tanımlanabilir. Kayıp, buluntu veya terk edilmiş bir eşyanın yetkili kişilerce güvenli bir yerde muhafaza altına alınması işlemi ise "emanete alma" olarak karşımıza çıkmaktadır.

ELKOYMA

Elkoyma niteliği itibarıyla bir koruma tedbiridir. Yani ceza muhakemesinin işleyişini garanti altına almayı sağlar ve geçicidir, mülkiyeti sona erdirmez. Elkoyma tedbirinin uygulanabilmesi için, mutlaka suç işlendiği konusunda kesinleşmiş bir mahkeme kararı gerekmemle birlikte en azından bir suçun işlendiği şüphesi mevcut olmalıdır. Bu yönüyle elkoymayı hem "adli" bir tedbir hem de "önleyici" bir tedbir olarak algılamak mümkündür. Yakalama ve zor kullanmaya bitişik elkoyma yetkisi Geçtiğimiz ünitelerde bahsedilen "yakalama sonucu arama" konusunu hatırlayacak olursak; bu tedbire başvurulması neticesinde yapılan sınırlı "üst araması" işlemi bulunmaktadır. İşte tam bu noktada 5188 sayılı Kanun, ÖGG'ye bu aramanın neticesinde, öncelikle eşyaya "elkoyma", daha sonra da ivedilikle bu eşyayı şüpheliyle beraber "genel kolluğa" iletme yükümlülüğü vermiştir. Bu düzenleme 5188 sayılı Kanun'un 9/3 maddesinde yer almaktadır. Buna göre; "Zor kullanma ve yakalama yetkilerinin kullanılmasını gerektiren olaylar en seri vasıta ile yetkili genel kolluğa bildirilir; yakalanan kişi ve zapt edilen eşya genel kolluğa teslim edilir." Aramalara bitişik elkoyma yetkisi 5188 sayılı Kanun'un 7/g düzenlemesinde ÖGG'ye, "genel kolluk kuvvetlerine derhâl bildirmek şartıyla, aramalar sırasında suç teşkil eden veya delil olabilecek ya da suç teşkil etmemle birlikte tehlike doğurabilecek eşyayı emanete alma" yetkisi tanınmıştır. Maddenin lafzında geçen "emanete alma" ifadesi, aşağıda değinilecek olan "kayıp, buluntu ya da terk edilen eşyanın muhafazası" anlamında değil, CMK m. 123 kapsamında "elkoyma" tedbirini işaret etmektedir. Bu noktada da kanun koyucunun yine "genel kolluk kuvvetlerine derhâl bildirmek şartıyla" lafzından; ÖGG'nin "elkoyma" tedbirine başvurduğu hâllerde, bir an önce genel kolluğun vaziyeti devralmasını arzu etmekte olduğunu görmekteyiz. **Adli Nitelikte Elkoyma:** Özellikle "adli" nitelikteki elkoyma tedbiri bakımından; elkoyma neticesinde yetkili mercilere intikal eden "suça ilişkin delillerin", hukuka aykırı elde edildikleri iddiasıyla ceza muhakemesi bakımından geçersiz kılınmasının önüne geçilmesi için, öncelikle hukuka uygun bir "arama" gerçekleşmelidir. ÖGG'nin CMK m. 165'ten kaynaklanan "yardımcı adli kolluk" görevini üstlendiği durumlar bakımından "aramalar sırasında suç teşkil eden veya delil olabilecek" eşyaya elkoyma konusunda yetkilendirildiğini söylemek mümkündür.

Önleyici Elkoyma: 5188 sayılı Kanun'un 7/g düzenlemesindeki, "...aramalar sırasında... ya da suç teşkil etmemle birlikte tehlike doğurabilecek" eşyaya elkoyma yetkisi hukuki niteliği bakımından bir "önleyici elkoyma" yetkisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Önleyici elkoyma yetkisi, ÖGG'nin "önleyici arama" yetkisine paralel olarak "Kamuya açık alanlarda önleyici üst araması" (spor müsabakaları) ile "görev alanında önleyici dedektörle üst araması" (şayet yukarıdaki "kontrol" tedbirine ilişkin görüşü benimsersek) durumlarında ortaya çıkabilecektir.

EMANETE ALMA

Kayıp, buluntu veya terk edilmiş bir eşyanın yetkili kişilerce güvenli bir yerde muhafaza altına alınması işlemi ise "emanete alma" adı verilmektedir. 5188 sayılı Kanun'un 7/h bendinde ÖGG'ye, "terk edilmiş ve bulunmuş eşyayı emanete alma" yetkisi tanınmıştır. Buradaki yetki "elkoyma" değil "emanete alma" yetkisidir. Aslında bu noktada bir "koruma tedbiri" değil "muhafaza altına alma tedbiri"nden bahsetmek; bununla bağlantılı olarak da maddede öngörülen normun, ÖGG'ye bir "yetki"den ziyade "sorumluluk" yüklediğini söylemek gerekir. Burada her ne kadar lafzi olarak bir karmaşa hissedilmekte ise de yorum olarak "kolluk" kuvvetlerinden kastın "genel kolluk" olduğu anlaşılmaktadır. Ancak maddenin 3. fıkrasında düzenlenen "veya işyerinde" lafzından, ilgili işyeri ÖGG tarafından korunmakta ise oradaki eşyaların gözetimi ile sorumlu iş yeri adına zilyet olan ÖGG'ye teslim edilebilir. 5188 sayılı Kanun'un da ÖGG'yi "terk edilmiş ve bulunmuş eşyayı emanete alma" görevini açıkça tanıdığı olmasının mantığı da bunu gerektirmektedir.

SORUNLAR

CMK m.123/1'de düzenlenen "muhafaza altına alma" tedbirinin, hangi merciin talebi veya kararı üzerine uygulanacağı hususunun kanuni dayanaktan yoksun olduğu, Kanunda öngörülebilir bir açıklık barındırmayan bu tedbire, olay yeri dışında kalan mahallerde veya delil elde edilebileceği yönünde

kuvvetli suç şüphesi bulunan hâllerde, hangi şartlarda veya “kuvvetli” suç şüphesinin varlığını gösteren hangi takdire bağlı hâllerde başvurulacağı, mülkiyet hakkının özüne ve dokunulmaz değerlerine ters düşmeyecek usullerle açıklanıp tespit edilmemiştir. “Rıza/izin” prosedürü öngörülmek suretiyle muhafaza altına alınan eşyanın hangi hâllerde malikine veya zilyedine iade edileceği hususu ise tam anlamıyla tedbire başvuran idari veya adli makamın insafına terk edilmiştir. Kanunda muhafaza altına alınan eşyanın hangi hâllerde iade edileceğine dair hüküm bulunmamaktadır. Kanaatimizce eşyanın iadesi hususunda, kişi lehine olması itibarıyla kıyasen CMK m. 131’in tatbik edilmesi mümkündür.

ZOR KULLANMA YETKİSİ

“Zor kullanma”, hukuki niteliği gereği bazen bir “koruma tedbiri” bazen de bir “önleyici tedbir” olarak karşımıza çıkabilmektedir. Yani bu tedbir, gerek ÖGG’nin “adli kolluk” görevini yerine getirirken gerekse de önleyici maksatla kullanabileceği bir tedbirdir. Ancak 5188 sayılı Kanun düzenlemesinde bu yetkinin “konu itibarıyla” belli hâllerle sınırlı olmak üzere tanındığını görmekteyiz. 5188 sayılı Kanun’un 7/k bendine göre ÖGG’nin “Türk Medeni Kanunu’nun 981’inci maddesine, Borçlar Kanunu’nun 52’nci maddesine, Türk Ceza Kanunu’nun 24 ve 25’inci maddelerine göre zor kullanma” yetkisi bulunmaktadır.

TCK’NIN 24 VE 25. MADDELERİNE GÖRE ZOR KULLANMA

ÖGG’nin, Türk Ceza Kanunu’nun 24 ve 25. maddeleri uyarınca zor kullanma yetkisini, “Kanunun ve amirin emrini icra (m.24)” ve “Meşru müdafaa (m.25)” olarak iki başlık altında incelemek mümkündür. Kanunun ve amirin emrini icra: TCK. m. 24/4 bağlamında düşünüldüğünde, 5188 sayılı Kanun’da, “emrin hukuka uygunluğunun” denetlenmesinin kanun tarafından engellendiği bir durum öngörülmemiştir. Dolayısıyla bu bağlamda, ÖGG’nin kendisini sevk ve idare eden amirlerinden gelen zor kullanmaya ilişkin bir emri hukuka aykırılık bakımından denetleyebilmesini açıkça engelleyen bir düzenleme olmadığından, bu tür emirleri yerine getiren ÖGG’nin de sorumluluktan kurtulmasının mümkün olmadığını söylemek gerekmektedir. Meşru müdafaa: Maddenin 1. fıkrasındaki durum oluştuğunda faile ceza verilemeyeceğinden bahisle, bu noktada fail için bir “hukuka uygunluk” sebebinin varlığından söz etmek mümkün olacaktır. Bu düzenlemede; “gerçekleşen haksız saldırı”, “gerçekleşmesi muhakkak saldırı” ve “tekrarı muhakkak haksız saldırı” şeklinde nitelenen tüm saldırılar, “haksız saldırı” kapsamında değerlendirilmiştir. Maddenin 2. fıkrası ise “zorunluluk hâli”ni düzenlemektedir. Zorunluluk hâli, failin bilerek meydana getirmediği bir tehlikeden kendisini veya bir başkasını kurtarmak için, tehlikeyi uzaklaştırmaya yetecek ölçüde bir eylemi gerçekleştirmesidir. Karşılaşılan tehlikenin insan veya hayvan hareketlerinden ya da doğa olaylarından kaynaklanmış olması hâli sonucu değiştirmemektedir. Karşılaşılan tehlike sebebiyle, üçüncü kişiye zarar verilmesi söz konusu olabilir.

TMK MADDE 981 UYARINCA ZOR KULLANMA

Buldukları yerlerde kişilerin güvenliklerini sağlama amacıyla görevlendirilmiş ÖGG’nin yukarıdaki birinci ihtimalde olduğu gibi dar bir yorumla hareket etmesi, hadiseye pek uygun gözükmemektedir. Bu yönden, ÖGG’nin görev alanındaki tüm eşyaların zilyedi olduğu varsayımı ve buna bağlı olarak “zor kullanma” yetkisini yorumlamak gerekmektedir.

Zilyetlik Şartı: Bir şey üzerinde fiilî hâkimiyeti bulunan kimse onun zilyedir (TMK m. 973). Bir şeyde malik sıfatıyla zilyet olan asli zilyet, diğeri fer’î zilyettir (TMK m. 974/2). Bir şeyde fiilî hâkimiyetini doğrudan doğruya sürdüren kimse dolaysız zilyet, başka bir kişi aracılığı ile sürdüren kimse ise dolaylı zilyettir (TMK m. 975). Fiilî hâkimiyetin geçici nitelikteki sebeplerle kullanılmaması veya kullanma olanağının ortadan kalkması zilyetliği sona erdirmez. (TMK m. 976)

Gasp ya da Saldırı Şartı: Meşru müdafaa, gerçekleşmesi muhakkak saldırı hâlinde savunma meşru iken TMK ölçüsünde mala karşı yapılan saldırının bertaraf edilmesi için saldırı ya da gaspın başlamış olması şarttır. Saldırının tamamlanması hâlinde gasp ya da saldırıyı defetmek için başvurulacak “kuvvet kullanma” yolu meşruiyetini yitirecektir. Dolayısıyla, zilyedin “malı geri alabilmekten ümidini kestiği an” itibarıyla, zilyedin zor kullanma yetkisinin son bulmak zorunda olduğunu söyleyebiliriz.

Zarar ya da Kusur Şartı: Savunma hakkının doğabilmesi için, zilyedin saldırı dolayısıyla bir zarara uğramış olması şart değildir. Aynı zamanda saldırganın da kusurlu olup olmaması şart değildir. Yine zilyedin hâkimiyeti altında bulunmakta olan eşyanın zarar görmüş olup olmaması da şart olarak aranmamaktadır.

Ölçülülük – Orantılılık: Zor kullanmanın ölçüsü, saldırıya ya da gaspa uğrayan eşyayı kurtaracak etki ve derecenin ötesine geçmemelidir. TMK m. 981 hükmündeki “Ancak, zilyet durumun haklı göstermediği derecede kuvvet kullanmaktan kaçınmak zorundadır.” ibaresi bunu desteklemektedir. Yukarıda da ifade edildiği üzere, TMK’ya göre zor kullanma; tıpkı meşru müdafaa’nın karakteristiğinde olduğu gibi dengeli, ölçülü – orantılı ve sorunu defedecek şiddette olmalıdır. Yine zor kullanma, saldırıyı defetme amacına yönelik ve bu amaçla sınırlı bir şekilde, son ve tek çare olmalıdır.

BK MADDE 52 (TBK M. 64) UYARINCA ZOR KULLANMA

Zilyedin saldırganlara savunmadan kaynaklı verebileceği zararları garanti altına almaktadır. Bu madde ile “zor kullanma yetkisi” değil, zor kullanma hâlinde tazmin etme ya da etmemenin ölçütleri düzenlenmektedir. Bu hükümde geçen imkânlardan birine sahip olan kimse için, kuvvet kullanma artık

tek çare olmaktan çıkmış olacaktır. Bu noktadan sonra zilyet verdiği zararlardan dolayı tazmin yükümlülüğü ile karşı karşıya kalacaktır.

SORUNLAR

ÖGG'nin zor kullanma yetkisinin genel kapsamı değerlendirildiğinde, bu yetkilerin (TCK m. 24 hariç), ÖGG'ye mahsus yetkiler olmadığını, kanundaki şartlar oluştuğunda, "herkes" tarafından kullanılabilen yetkiler olduğu söylenebilir. Ancak yukarıda yaptığımız tartışmaya atfen; ÖGG'nin kanundaki bu yetkilerini temsil ettiği zilyet adına bizzat kullanması, görevinin genel bir gereğidir. Yine zor kullanma yetkisinin, zorunlu durumlarda başvurulabilecek bir önlem olduğunu ve diğer tedbirlere kıyasla "tek ve son" çare olduğunda başvurulması gereken bir tedbir olduğunu hatırlatmakta fayda vardır. ÖGG'nin durumu yukarıdakinden biraz farklıdır. 5188 sayılı Kanun'un 10. maddesinde geçen, "zor kullanma ve yakalama yetkilerinin kullanılmasını gerektiren olaylar en seri vasıtasıyla genel kolluğa bildirilir" lafzı gereği, genel kolluk olay mahalline geldiğinden itibaren, ÖGG ya yetkisiz olacak ya da yalnızca 5188 sayılı Kanun'daki yetkilerini kullanmak üzere genel kolluğun emrine girecektir. Zor kullanma konusu kapsamında değineceğimiz son sorun ÖGG'nin, Türk Borçlar Kanunu m. 68 anlamında, görev yerine giren hayvanları çıkarmak ya da seçenek kalmamışsa öldürme yetkisine sahip olup olmadığıdır.

ÖGG'NİN SİLAHA İLİŞKİN YETKİLERİ

ÖGG'nin silaha ilişkin yetkileri belki de özel güvenlik literatüründe en çok tartışılan ve günlük hayatta da insanlar tarafından oldukça sorgulanan bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu konunun başlığının "ÖGG'nin silaha ilişkin yetkileri" şeklinde seçilmesinin sebebi, konunun "silah bulundurma ve taşıma yetkisi" ve "silah kullanma yetkisi" şeklinde iki boyutunun bulunmasıdır.

SİLAH BULUNDURMA VE TAŞIMA YETKİSİ

5188 sayılı Kanun'un çok çeşitli hükümlerinde "silah"a ilişkin yetkilerden söz edilmektedir. Esaslı olarak silah kullanmaya ilişkin bir yetki, açıkça 5188 sayılı Kanun'da düzenlenmemiştir. Bu noktada kanunda "silah" ibaresinin geçtiği yetkileri niteliği itibarıyla "silah taşıma ve bulundurmaya" ilişkin yetkiler olarak sınıflandırmak mümkündür. Bu yetkilerin kaynağını ve çıkış noktasını oluşturan düzenleme, 5188 sayılı Kanun'un "Silah bulundurma ve taşıma yetkisi" başlıklı 8. maddesidir. Silah bulundurma ve taşıma izni verilmesi Yönetmelik, "6136 sayılı Kanun ve bu kanunun uygulanmasına ilişkin yönetmelikte belirtilen şartlar" lafzıyla, kanundaki silahlı ÖGG olabilmeye ve silahlı ÖGG'nin eğitimi ile yenileme eğitimlerinin çok ötesinde ek koşullar getirmiştir. 21.03.1991 tarihli ve 91/1779 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Yönetmelik'in, "Silah ruhsatı verilmesini engelleyen hâller" başlıklı 16. maddesinde, yukarıdaki 5188 sayılı Kanun'un uygulama yönetmeliğinin 24/2 maddesi hükmünün yapmış olduğu atıf somutlaşmaktadır.

Silahların Temini

Komisyondun kararı üzerine, özel güvenlik izni verilen kişi veya tesise valilikçe ateşli silah alma yetkisi verilir. Ateşli silahlar, özel güvenlik birimlerinin fazla silahlarından, kamu kurum ve kuruluşlarının ihtiyaç fazlası, standart dışı, zor alım yoluyla ele geçen silahlarından, Makine Kimya Endüstrisi Kurumu'ndan veya genel hükümlere göre temin edilir. Ateşli silahların, bunların fişek ve tesisatlarının özel oda, kasa veya demir kuşaklı ve takviye kilitli dolaplarda muhafaza edilmesi zorunludur. Bunların muhafazasından özel güvenlik izni verilen kişi veya kuruluş yetkilileri sorumludur. Görevin niteliği, uzun namlulu silah bulundurmaya ve taşımaya gerektiriyorsa valiliklerce Genel Kurmay Başkanlığının bu konudaki görüşü alınarak, uzun namlulu silahın niteliği ve sayısı komisyon tarafından tayin edilir. Silahların Kaydı Bulundurulmasına ve taşınmasına izin verilen her türlü ateşli silah, komisyonca bir örneği Ek-6 da bulunan "Silah Bulundurma Kayıt Defteri"ne işlenir. Yönetmeliğin "Taşıma ve bulundurma belgesi" başlıklı 28. maddesi uyarınca, "her ateşli silah için Ek-9'da belirtilen Özel Güvenlik Silah Taşıma/Bulundurma Belgesi düzenlenir. Silahla görev yapacak özel güvenlik görevlisi, kimlik kartı ile beraber bu belgeyi taşır. Fişeklere ilişkin hükümler Bulundurulmasına ve taşınmasına izin verilen her silah için yirmi beş adet fişek alınmasına izin verilir. Fişek miktarı komisyonun kararı ve valinin onayı ile görev yeri ve niteliğine göre artırılabilir. Görev nedeniyle sarf edilen ve miktarı bir tutanakla tespit edilen eksik fişeklerin tamamlanmasına izin verilir. Silah bulundurulamayacak yerler 5188 sayılı Kanun'un "Silah bulundurma ve taşıma yetkisi" başlıklı 8/2 düzenlemesinde, "Ancak eğitim ve öğretim kurumlarında, sağlık tesislerinde, talih oyunları işletmelerinde, içkili yerlerde silahlı özel güvenlik görevlisi çalıştırılmasına izin verilmez. Özel güvenlik görevlileri, özel toplantılarda, spor müsabakalarında, sahne gösterileri ve benzeri etkinliklerde silahlı olarak görev yapamazlar." şeklinde ÖGG'nin silahlı görev yapamayacağı yerler belirtilmiştir.

SİLAH KULLANMA YETKİSİ

Silah kullanma denildiğinde, genellikle "ateş etme" olayının vuku bulması durumu anlaşılmaktadır. Ancak silah kullanma, silahı göstermekten başlayıp silahı doğrultmayı ve şartlar gerçekleşirse ateş etmeyi de kapsayan bir süreçtir. Silah bulundurma ve taşıma yetkisine ilişkin yukarıdaki açıklamalara göz attığımızda, esaslı olarak "silah kullanmaya" ilişkin bir yetkinin, açıkça 5188 sayılı Kanun'da düzenlenmemiş olduğunu söylemek mümkündür. Bu noktada söz konusu yetkiyi kabul edebilmenin tek yolu, silah kullanmayı "zor kullanma" tedbirinin en son aşaması olarak değerlendirme yönündeki yorumdur. ÖGG'nin silah kullanma yetkisinin öncelikle bir önceki ünite TCK m. 25 konusunda belirtmiş olduğumuz koşullara, ardından da zor kullanmanın şartlarına tabi olduğunu söylemek gerekmektedir. Yine zor kullanma yetkisinin zorunlu durumlarda başvurulabilecek bir önlem olduğunu ve diğer tedbirlere kıyasla "tek ve son çare" olduğunda başvurulması gereken bir tedbir olduğunu söylemiştik. Zor kullanma tedbirinin en son aşaması olarak karşımıza çıkan "silah kullanma" tedbirinin ancak "meşru savunma ve zorunluluk hâli" durumlarında ve "en son çare" olarak mümkün

olacağını belirtmek gerekmektedir. Silah kullanmanın “zor kullanma” yetkisinin bir görünümü olmasının diğer bir sonucu; 5188 sayılı Kanun’un 9. maddesinde geçen, “zor kullanma ve yakalama yetkilerinin kullanılmasını gerektiren olaylar en seri vasıtasıyla genel kolluğa bildirilir.” lafzı gereği, “silah kullanmayı” gerektiren durumlarda acil olarak genel kolluğun bilgilendirilmesi yükümlülüğüdür. Bu durum, hem meşru müdafada sınırın aşılması ve orantısız karşı koymaları engelleyecek hem de suça ilişkin yetkileri ÖGG’den çok daha geniş olan genel kolluğun suça vaziyet etmesini sağlayacaktır.

ÖGG’İN DOĞAL AFETLERDE YARDIM GÖREVİ

5188 sayılı Kanun’un 7/e hükmünde ÖGG’ye “Yangın, deprem gibi tabii afet durumlarında ve imdat istenmesi halinde görev alanındaki iş yeri ve konutlara girme” yetkisi tanınmıştır. Burada “konuta girme” yönünde kullanılan bir tedbir vardır. Ancak bunu adli bir tedbirden ziyade “önleyici” bir tedbir olarak ele almak gerekir. Bu maddede anılan durumlar ölçüsünde “konuta girme” yetkisini kullanan ÖGG, TCK’nın konut dokunulmazlığını ihlal suçundan cezalandırılmayacaktır. Çünkü bu durum, hem TCK m. 24 anlamında “kanunun emrini yerine getirme” hem de TCK m. 25 anlamında “mücbir sebep” (zorunluluk hâli) kapsamında değerlendirilecektir. “Rıza/izin” prosedürü öngörülmek suretiyle muhafaza altına alınan eşyanın hangi hâllerde malikine veya zilyedine iade edileceği hususu ise tam anlamıyla tedbire başvuran idari veya adli makamın insafına terk edilmiştir. Kanunda muhafaza altına alınan eşyanın hangi hallerde iade edileceğine dair hüküm bulunmamaktadır. Kanaatimizce eşyanın iadesi hususunda, kişi lehine olması itibarıyla kıyasen CMK m. 131’in tatbik edilmesi mümkündür.

ÖGG’DE OLMASI GEREKEN YETKİLER

Bu bölümde, ÖGG’nin mevcut kanundaki temel hak ve özgürlükleri doğrudan sınırlayan kolluk yetkilerini artırmaksızın, ÖGG’nin görev ve yetkileri arasına eklenebilecek bir takım öneriler ele alınacaktır. Söz konusu öneriler elbette ki sınırlı olmayıp farklı ihtiyaç olan durumlar için farklı önerilerin de getirilebilmesi düşünülebilir. Ancak şunu peşinen belirtmekte fayda var ki, ÖGG’nin kanunda (burada kanundan kasıt, 5188 sayılı Kanun’dur) belirtilen koruma ve güvenlik hizmetleri dışında başka bir işte çalıştırılması mümkün olamayacağından, kendisine verilen bu görevlerin muhakkak 5188 sayılı Kanun ile düzenlenmesi gerekmektedir. Kabahatlere İlişkin Görevler Görevli buldukları yerde suçu önleme noktasında, kontrol, kimlik sorma, yakalama gibi birçok kolluk tedbirine sınırlı da olsa başvurma yetkisi bulunan ÖGG’nin, kabahatlere ilişkin önleme yetkilerinin bulunmaması ilginçtir. Önleme kolluk yetkilerinden bağımsız olarak, ÖGG’nin görev mahalli içerisinde işlenecek kabahatlere ilişkin olarak yalnızca “tutanak altına alma” görevinin verilmesi dahi, hem bu kabahatlerin cezalandırılması açısından delil teşkil eden bir vasıta sağlayacak hem de kabahatin önlenmesi açısından caydırıcılık niteliği taşıyacaktır.

Sosyal Yardım Görevi

Kolluğun yardım isteyenlere ve yardıma muhtaç olanlara yardım etmesi anlamına gelen sosyal yardım görevi, kolluğun tehlikeyi önleme yükümlülüğünden kaynaklanmaktadır. Bunun yanı sıra sosyal yardım görevi, toplumun kolluk kurumuna ve devlete olan güvenini artırıcı bir işleve de sahiptir. Dedektiflik Ülkemizde, 2495 sayılı Bazı Kurum ve Kuruluşların Korunması ve Güvenliklerinin Sağlanması Hakkında Kanun yürürlükte iken TBMM tarafından kabul edilmiş olan 3963 sayılı “Özel Dedektiflik Kanunu”, Cumhurbaşkanınca veto edildiğinden dolayı, Resmî Gazete’de yayımlanamamış ve yürürlük kazanamamıştır. Bu kanun, özel dedektif olabilme yeterlikleri ile özel dedektiflerin görev ve yetkilerini düzenlemekteydi. Şu an ülkemizde birçok özel dedektiflik şirketi bulunmaktadır. Bu şirketlerde çalışan dedektifler genel itibarıyla aile uyuşmazlıkları ve boşanma davalarına ilişkin delil toplama sürecinde faaliyet göstermektedirler. Bu sektöre ilişkin halen bir yasal dayanak bulunmamaktadır.

ÖGG’NİN HİYERARŞİK YAPISI (SEVK ve İDARESİ)

Yönetmeliğin 4. maddesinde “yönetici” kavramı; “özel güvenlik şirketlerinde ve alarm izleme merkezlerinde özel güvenlik görevlilerine emir ve komuta etme, alınacak güvenlik tedbirlerini, bunların yerini, sırasını ve zamanını belirleme ve değiştirme yetki ve sorumluluğuna sahip olan yöneticiler ile özel güvenlik eğitim kurumlarında eğitimden sorumlu olan” kişileri ifade etmek için kullanılmıştır. Buradaki eksiklik, ÖGG’nin yetkilerini kullanması noktasında sahaya ilişkin doğrudan direktif verme yetkisine sahip amirlerin ne 5188 sayılı Kanun’da ne de yönetmelikte düzenlenmiş olmasıdır.

MÜLKİ AMİRLER İLE ÖGG’NİN İLİŞKİLERİ

İlin en büyük mülki idari amiri olan valinin özel güvenlik hizmetlerinin yürütülmesi noktasında izin yetkisinin mutlak olduğunu yeniden hatırlatmak gerekir.

5442 SAYILI İL İDARESİ KANUNU BAKIMINDAN

Vali, il sınırları içinde bulunan genel ve özel bütün kolluk kuvvet ve teşkilatının amiridir. Suç işlenmesini önlemek, kamu düzen ve güvenliğini korumak için gereken tedbirleri alır. Bu maksatla devletin genel ve özel kolluk kuvvetlerini istihdam eder, bu teşkilat amir ve memurları vali tarafından verilen emirleri derhâl yerine getirmekle yükümlüdür. Bunları sağlamak için vali gereken karar ve tedbirleri alır. Valiler, ilde çıkabilecek veya çıkan olayların emrindeki kuvvetlerle önlenmesini mümkün görmedikleri veya önleyemedikleri; aldıkları tedbirlerin bu kuvvetlerle uygulanmasını mümkün görmedikleri veya uygulayamadıkları takdirde, Türk Silahlı Kuvvetleri’ne müracaat ederek yardım isteyebilmektedirler. Bu kapsamda belirtilen hususlar nedeniyle doğan acil ve zaruri ihtiyaçları karşılamak amacıyla yapılacak harcamalar bakanlar kurulunca uygun görülecek fonlardan yapılacak aktarmalar ve İçişleri Bakanlığı bütçesine konulan ödenekten yapılır.

5188 SAYILI KANUNUN UYGULAMA YÖNETMELİĞİ BAKIMINDAN

Yönetmelik uyarınca mülki idare amirleri, özel güvenlik uygulamasını ve özel güvenlik tedbirlerini halkın can ve mal güvenliğinin ve kamu hürriyetlerinin korunması amacıyla denetlemeye, özel güvenlik görevlilerinin yetkisini aşan uygulamaları kaldırmaya ve alınan güvenlik tedbirlerinin değiştirilmesini veya ilave tedbirler alınmasını istemeye yetkilidir. Spor müsabakalarında güvenliğin sağlanmasıyla ilgili olarak, 28/4/2004 tarihli ve 5149 sayılı Spor Müsabakalarında Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun’un il ve ilçe spor güvenlik kurullarına tanıdığı yetkiler saklıdır.

SİLAH TAŞIMA ve BULUNDURMA YETKİSİ BAKIMINDAN

Komisyonun koruma ve güvenliğin sağlanabilmesi için fiziki önlemlere ve güvenlik cihazlarına öncelik verilir. Komisyon, orantılılık ilkesine uygun olarak canlılar üzerinde kalıcı etkisi olmayan kimyasalların kullanılmasına izin verebilir. Görevin niteliği gereği bu tedbirlerin yeterli olmayacağını anlaşıldığı hâlinde, 10/7/1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun’a göre ruhsatlandırılması mümkün olan yarı otomatik tabancaların ve 11/9/1981 tarihli ve 2521 sayılı Kanun kapsamına giren av silahlarının bulundurulmasına ve taşınmasına komisyonca karar verilir. Bu silahların sayısı ve niteliği komisyon kararında belirtilir.

ÖGG’NİN DENETİMİ BAKIMINDAN

ÖGG’nin denetimi konusu, üç boyutlu bir nitelik arz etmektedir. Bunlar; “ÖGG’nin idari iç denetimi”, “ÖGG’nin idari dış denetimi” ve “ÖGG’nin yargısal denetimi” şeklindedir. Genel Denetim Yetkisi 5188 sayılı Kanun’un 6. maddesinde mülki idare amirlerine, “havaalanı, liman, gümrük, gar ve istasyon gibi yerler ile spor müsabakalarının, sahne gösterilerinin ve benzeri etkinliklerin yapıldığı yerlerdeki özel güvenlik tedbirlerini denetleme ve kamu güvenliğinin gerektirdiği hâllerde ek önlemler aldırma” yetkisi verilmiştir. Ancak söz konusu denetim yetkisinin genel bir denetim yetkisi olmayıp yalnızca alınan tedbirlere ilişkin bir denetim yetkisi olduğu söylenebilir. Denetimin Kapsamı 5188 sayılı Kanun’un ‘Denetim’ başlıklı 22’inci maddesi ve yönetmeliğin ‘Denetim’ başlıklı 6’ncı bölümünün 43, 44, 45 ve 46’ncı maddeleri ile düzenlenen özel güvenlik şirketlerinin, özel güvenlik eğitim kurumlarının, özel güvenlik birimlerinin ve özel güvenlik hizmeti alan yerlerin denetlenmesinde takip edilecek esas ve usuller belirtilmiştir.

Denetim Sonucunun İzlenmesi

Denetim sonucu düzenlenen raporun bir sureti denetlenen birimin dosyasında muhafaza edilir, diğer sureti valiliğe, ilgisine göre bir sureti de bakanlığa sunulur. Denetim sonucunda tespit edilen

eksiklikler ilgili kişi, kurum, kuruluş, eğitim kurumu, alarm izleme merkezi ve şirkete yazılı şekilde bildirilerek bu eksiklikleri gidermesi için eksikliğin niteliğine göre asgari yedi gün süre verilir. Bu süre sonunda eksiklikler giderilmediği takdirde veya denetim sonucu konusu suç teşkil eden uygulamalar tespit edildiğinde kanunun 19'uncu ve 20'nci maddesinde belirtilen cezalar uygulanır.

İdari Para Cezalarının Uygulanması

İdari para cezalarına ilişkin genel esaslar, 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nda düzenlenmiştir. Kabahatler Kanunu'nun 17. maddesi uyarınca, "İdari para cezası, maktu veya nispi olabilir." Burada "maktu" ibaresi, "kesin olarak belirlenmiş değer"i ifade etmektedir. (Ör.: Bin Türk Lirası) Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun'un 20. maddesi uyarınca öngörülen idari para cezalarının tamamı "maktu" niteliktedir.

GENEL KOLLUKLA ÖGG'NİN İLİŞKİLERİ

Özel güvenlik görevlileri, gerek yukarıda bahsettiğimiz denetim faaliyetleri dolayısıyla gerekse de mevzuattan kaynaklanan diğer ilişkiler sebebiyle genel kolluk kuvvetleri ile sürekli temas hâlinde dirler.

GENEL OLARAK

Bu başlık altında, özel güvenlik-genel kolluk ilişkilerinin yapısal ve genel görünümüne ilişkin açıklamalarda bulunulacaktır. İlk olarak yasal konumları itibarıyla özel güvenlik tamamlayıcı ve yardımcı kolluk görevini yerine getirdiği için kolluk yetkileri, görev alanları ve araç-gereçleri bakımından, genel kolluk karşısında ikinci plana düşmektedirler. Genel kolluk birimleri, herhangi bir konuya özel güvenlik alanında müdahale ettiklerinde yetki özel güvenlikten genel kolluğa geçmektedir. Polisin memur rütbesi ile dahi özel güvenlik amirinin üstünde görünmesi, özel güvenlik birimlerinin statülerini düşük göstermektedir. Personelin eğitimi yönünden bakıldığında, genel kolluk görevlileri uzun bir eğitimin sonunda görev alırlarken özel güvenlik görevlileri, çok kısa süren bir eğitimi almanın akabinde göreve başlayabilmektedir. Genel kolluk görevlileri ile kıyaslandığında mesleğe girişteki bu kolaylık, özel güvenlik mesleğinin toplum nazarında görünümünü ve konumunu zayıflatmaktadır. Özel güvenlik görevlilerinin statülerinin düşük görünmesinin bir nedeni de özlük haklarının genel kolluk görevlilerinin özlük haklarından daha az olmasıdır. Bir başka açıdan bakıldığında, genel kolluk birimlerinin büyük örgütlerden oluşmasına karşın, özel güvenlik birimlerinin personel ve araç - gereç bakımından ayrı ayrı küçük örgütlerden oluşması da ÖGG'yi dezavantajlı konuma düşürmektedir. Ayrıca özel güvenlik görevlileri ve genel kolluk görevlilerinin karşılıklı davranış ve tutumları, rekabet, iletişimsizlik, bilgi eksikliği ve benzeri nedenler işbirliğinden çok çatışma biçiminde bir görünüm ortaya çıkarmaktadır.

5188 SAYILI KANUNUN UYGULAMA YÖNETMELİĞİ BAKIMINDAN

İdare hukukunun genel ilkeleri açısından düşünöldüğünde, özel kolluğun ve genel kolluğun yetkilerinin yarışması söz konusu olduğunda, özel kolluğun bulunduğu yerde genel kolluğun doğrudan yetki kullanmaması gerekmektedir. Nitekim 2559 sayılı PVSK'nın 24. maddesinde geçen "Mahsus zabıta teşkilatı olan işlerde bu teşkilata mensup memur bulunmadığı yerlerde polis, bunlara ait inzibat muameleleri yapmağa salahiyetlidir." şeklindeki hükmün aksi ile yorumundan, özel kolluğun bulunduğu yerlerde genel kolluğun istisnai hükümler harici doğrudan yetki kullanmasının mümkün olmayacağı sonucu çıkmaktadır.

CUMHURİYET SAVCILARIYLA ÖGG'NİN İLİŞKİLERİ

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 160/2 maddesi hükmü gereği, "Soruşturma işlemleri, cumhuriyet savcısının emir ve talimatları doğrudan öncelikle adli kolluğa yaptırılır. Adli kolluk görevlileri, cumhuriyet savcısının adli görevlere ilişkin emirlerini yerine getirir." Bu anlamda ÖGG'nin olay mahalline genel kolluk intikal edene kadar alınması gereken tedbirleri alma, suç delillerini muhafaza noktasında 5188 sayılı Kanun'dan kaynaklanan yetkilerini kullanma ve adli nitelikli her türlü tedbirin alınmasında cumhuriyet savcısının emir ve talimatlarıyla uyumlu hareket etme görevi ve yükümlölüğü bulunmaktadır.

ÖGG’NİN EYLEM ve İŞLEMLERİNDEN DOĞAN SORUMLULUK

ÖGG’nin eylem ve işlemlerinden sorumluluğu konusunda da kamu görevlisi ÖGG ve işçi statüsündeki ÖGG bakımından farklı hukuki sonuçlar doğmakta olduğu söylenebilir. Dolayısıyla bu konuyu, kamu görevlisi ÖGG ve işçi statüsündeki ÖGG bakımından ayrı ayrı ele alıp çözümlmek uygun olacaktır.

KAMU GÖREVLİSİ ÖGG’NİN SORUMLULUĞU

Kamu görevlisi ÖGG, bağlı olduğu organ dolayısıyla doğrudan “idarenin ajanı” olarak nitelendirilmektedir. Kamu görevlisi ÖGG’nin hizmetini yürütürken yapmış olduğu eylemler ve tesis etmiş olduğu işlemlerden kaynaklı olarak kişilere vermiş olduğu zararlar, şartların gerçekleşmesi hâlinde, idarenin sorumluluğu ilkelerine göre tazmin edilecektir. İdare hukukunda idarenin sorumluluğu konusunda; kusur sorumluluğu ve kusursuz (objektif) sorumluluk olmak üzere iki tür sorumluluk esasından veya sorumluluk nedeninden bahsedebiliriz. Bu noktada esas itibarıyla kamu görevlisi olan ÖGG’nin idare hukuku nazarında sorumluluğu tartışılacağından “kusursuz sorumluluk” bahsine değinilmeden doğrudan “kusur sorumluluğu” üzerinde durulacaktır. Hizmet kusuru sebebiyle sorumluluk İdarenin görevlilerinin görevleri gereği, görevleri sırasında, kendilerine verilmiş araç ve gereçleri kullanarak veya görevlerinin verdiği nüfuzu ve yetkileri kullanarak görevleriyle, doğrudan veya dolaylı ilgili olan hukuka aykırı işlem ve eylemleriyle üçüncü kişilere verdiği hukuka aykırı zararlar, idarenin hizmet kusuru olarak kabul edilmektedir. İdarenin hizmet kusurunun varlığı için Anayasa’nın 40. maddesi “kamu görevlilerinin haksız işlemlerinin” varlığını, 129. madde ise “kamu görevlilerinin kusurlarının” varlığını aramaktadır. İdarenin hizmet kusurundan kaynaklanan bir tazmin sorumluluğundan bahsedebilmek için, idarenin hizmet kusurunun bulunması, hizmet kusuru sonucu bir zararın doğmuş olması ve hizmet kusuruyla zarar arasında nedensellik bağının bulunması yeterlidir. Zararın tazmini için, söz konusu haksızlığın veya kusurun belirli bir derecede olması aranmamıştır.

Hizmetin Kötü İşlemesi

İdare, yürüttüğü kamu hizmetini kendisinden beklenen objektif özen ve dikkati göstererek yapmak ve olağan şartlarda sunması gereken kalitede hizmet sunmak zorundadır. Söz konusu hizmetin gereği gibi yapılmadığı durumlarda “hizmetin kötü işlemesi” söz konusu olacaktır. Hizmetin gereği gibi işleyip işlemediği hususunun objektif ölçütlerini ortaya koymak çok güçtür. Dolayısıyla atfedilecek kötü hizmetin zamana, mekâna, idarenin imkânları ile kullandığı araç ve gereçlere bağlı olarak her somut olay bazında ayrı ayrı tespit edilmesi daha yerinde olacaktır.

Hizmetin Geç İşlemesi

İdare, kamu hizmetlerini tam ve hukuka uygun olarak yürütmesinin yanı sıra bu hizmetlerin zamanında ve gerekli hızda gerçekleştirilmesini sağlamakla da yükümlüdür. “Hizmetin geç işlemesi” olgusu; “idarenin yürüttüğü hizmeti, mevzuatın gerektirdiği sürede veya hizmetin gereklerine uygun sürede başlamaması veya bitir(e)memesi” şeklinde tanımlanabilir. Bu durum, idarenin hizmet kusuru olarak kabul edilmektedir.

Hizmetin Hiç İşlememesi

İdarenin kanunla kendinse görev olarak verilen kamu hizmetini hiç yerine getirmeyerek hareketsiz kalması da (idarenin eylemsizliği) idarenin sorumluluğunu doğuracak nitelikte bir hizmet kusuru olarak kabul edilmektedir. Hizmetin hiç işlememesinin hizmet kusuru olarak değerlendirilebilmesi için öncelikle bağlı yetki kavramını açıklamak gerekir. Bağlı yetki,” idarenin belirli kamu hizmetlerini yerine getirmesinin, idarenin takdiri söz konusu olmaksızın mutlak bir zorunluluk olarak mevzuatta düzenlenmiş” olduğu hâlleri ifade etmektedir. Mevzuatta bağlı yetkinin öngörüldüğü konularda, idarenin söz konusu hizmeti topluma hiç sunmaması, mutlak anlamda hizmet kusuru oluşturacaktır. ÖGG’nin kişisel kusuru sebebiyle sorumluluk Kamu görevlisinin görevi içinde fakat yaptığı görevden ayrılabilen kusurlu davranışları neticesinde meydana gelen zararlar, özel hukuk bağlamında haksız fiil sorumluluğuna yol açmakta ve bu yönüyle idarenin sorumluluğundan farklılaşmaktadır. Ancak günümüzde birçok durumda kamu görevlisinin kişisel kusuru ile zarar gerçekleşse dahi idarenin sorumlu tutulduğunu, hem mevzuat hükümlerinden hem de içtihatlardan anlamaktayız. Yargı Kararlarının Uygulanmaması Anayasa’nın 138. maddesinin son fıkrasında, “Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez.” şeklinde yargı kararlarının idari organlarca yerine getirilmesi teminat altına alınmıştır. Mahkeme kararlarını yerine getirmeyen kamu görevlilerine ilişkin başvurulacak yol, normal şartlarda yukarıda özetlemiş olduğumuz Anayasa’

nın 129/5 ve 657 sayılı Kanun'un 13. maddeleri uyarınca idare aleyhine dava açmaktır.

Kamu Görevlisinin Suç Oluşturan Davranışları

Kamu görevlisinin suç niteliğindeki davranışlarının, yürütülen idari faaliyet ile herhangi bir ilgisinin olmadığı veya olsa bile idari faaliyet ile ilişkiyi kestiği yönünde görüşler vardır. Bu kapsamda, kamu görevlisinin görevi ile ilgili olarak gerçekleştirdiği eylem ve işlemlerin suç niteliğinde olması durumunda, kişisel kusurlu kabul edilmesi ve kişilere verilen zarardan doğrudan sorumlu tutulması gerektiği kabul edilmektedir. Yargıtay da benzer görüşlerle, görevi başında suç işleyen kamu görevlisine karşı doğrudan dava açılacağına sonucuna varmaktadır.

Kamu Görevlisinin Kötü Niyetli Davranması

Kişisel kusurun kabul edildiği bir diğer hâl, kamu görevlisinin yetkisini kullanırken, kişilere karşı siyasal, kişisel veya başka nedenlerle; kin, garaz, husumet ve benzeri duyguların etkisi altında zarar verici bir şekilde davranmasıdır. Bu durumlarda Yargıtay, kullanılan yetkinin ya da tesis edilen işlemin, kişisel kusura dayandığı ölçüde doğrudan manevi tazminat talebine konu olabilmesi uygulamasını benimsemiştir. Ağır Kusur Kamu görevlisinin ağır kusuru da kişisel kusur kabul edilmektedir. Kamu görevlisinin yetkisini kullanırken yaptığı bir hatanın kabulünün mümkün olmadığı durumlarda kamu görevlisinin ağır kusurundan bahsedilmektedir.

İŞÇİ STATÜSÜNDEKİ ÖGG'NİN SORUMLULUĞU

İşçi statüsündeki ÖGG'nin işverene karşı sorumluluğu, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 400. maddesi hükümlerinde yasal düzenlemeye kavuşturulmuştur. Genel ilke itibarıyla, "İşçi, işverene kusuruyla verdiği her türlü zarardan sorumludur." Bu noktada, işçinin üçüncü kişilere vermiş olduğu zararlarda ise Türk Borçlar Kanunu'nun "haksız fiil"e ilişkin 49. maddesinin uygulama alanı bulacağını söyleyebiliriz.

ÖGG'NİN DİSİPLİN SORUŞTURMASI USULÜ

ÖGG'nin gerek bağlı bulunduğu kurumda gerekse iş yeri niteliğindeki kuruluşunda, önceden belirlenmiş davranış kurallarına aykırılık sonucunu doğuran fiillerde (sapma davranış) bulunması neticesinde, ilgili ÖGG'nin disiplin sorumluluğu doğmaktadır. ÖGG'nin disiplin sorumluluğu konusunda da kamu görevlisi ÖGG ve işçi statüsündeki ÖGG bakımından farklı hukuki sonuçlar doğmakta olduğundan, yine konuyu kamu görevlisi ÖGG ve işçi statüsündeki ÖGG bakımından ayrı ayrı ele alıp çözümlenmek gerekecektir.

KAMU GÖREVLİSİ ÖGG BAKIMINDAN

Disiplin soruşturması, kamu görevlisinin hizmet içinde ve hizmetle ilişkili olarak, önceden belirlenmiş olan davranış kurallarını kusurlu olarak ihlal ettiği gerekçesiyle soruşturulmasını ve neticesinde bir idari yaptırıma tabi tutulmasını öngören bir prosedür olarak karşımıza çıkmaktadır. Kamu görevlisi ÖGG'nin sapma davranışları bakımından, bağlı bulunduğu organ itibarıyla, kamu görevlilerine ilişkin disiplin hükümlerine başvurmak mümkündür. Kamu hizmetlerinin gereği gibi yürütülmesini sağlamak amacı ile kanunların, tüzüklerin ve yönetmeliklerin Devlet memuru olarak emrettiği ödevleri yurt içinde veya dışında yerine getirmeyenlere, uyulmasını zorunlu kıldığı hususları yapmayanlara, yasakladığı işleri yapanlara durumun niteliğine ve ağırlık derecesine göre 125 inci maddede sıralanan disiplin cezalarından birisi verilir (657 sayılı Kanun', m. 124). Söz konusu düzenlemede, birçok fiil ve davranış tek tek sayma yoluyla belirtilmiştir.

İŞÇİ STATÜSÜNDEKİ ÖGG BAKIMINDAN

İşçi statüsündeki ÖGG, iş yerindeki kusurlu davranışları nedeniyle disiplin sorgulamasına tabi tutulabilir. Bu durumda ilgili iş yerinde toplu iş sözleşmesi olup olmadığı hususuna göre disiplin prosedürü farklılık gösterecektir. İş hukukunda işverenlere belirli koşulların varlığı hâlinde disiplin cezası verme yetkisi tanınmıştır. Ancak bu konuda ayrıntılı düzenlemeler bulunmayıp İş Kanunu'nda konu ile ilgili bazı hükümler (İK. m.18/1,m.25/II,m.38) yer almaktadır. Uyarı, kınama, ücret kesintisi, işin ve işyerinin değiştirilmesi, geçici işten uzaklaştırma, işten çıkarma biçiminde ortaya çıkan disiplin cezalarının uygulanabilmesi için aşağıda belirtilen koşulların gerçekleşmesi gerekir.

5188 SAYILI KANUNDAKİ İDARİ YAPTIRIMLAR

5188 sayılı Kanun sistematığında, bu kanun kapsamındaki belli yükümlülüklerin yerine getirilmemesi ile ihmali veya icrai davranışlarla gerçekleşen bir takım fiillerin idari yaptırımları, 20. madde altında toplanmak suretiyle hükme bağlanmıştır.

ÖZEL GÜVENLİK GÖREVLİLERİNİN CEZAI SORUMLULUĞU ve ÖZEL GÜVENLİK GÖREVLİLERİNE KARŞI İŞLENEN SUÇLAR

5188 sayılı Kanun'un 23. maddesinde, "Özel güvenlik görevlileri, görevleriyle bağlantılı olarak işledikleri suçlardan dolayı kamu görevlisi gibi cezalandırılır. Özel güvenlik görevlilerine karşı görevleri dolayısıyla suç işleyenler kamu görevlisine karşı suç işlemiş gibi cezalandırılır." hükmü yer almaktadır. Dolayısıyla, Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) ÖGG'ye uygulanması bakımından, ÖGG'nin kamu görevlisi ya da işçi statüsünde olup olmadığı önem arz etmeksizin, ÖGG ceza normları bakımından doğrudan kamu görevlisi olarak addedilecektir.

ÖGG'NİN CEZAI SORUMLULUĞU

Bu kısımda, ÖGG'nin işlediği suçlara ilişkin adli prosedür ve ÖGG'nin "kamu görevlisi statüsüyle" yargılanmasını gerektiren bir takım örnek "suç tiplerine" değinilecektir.

ADLİ SORUŞTURMA USULÜ

5188 sayılı Kanun'da, ÖGG'nin Türk Ceza Kanunu uygulamasında "kamu görevlisi" sayılacağı hüküm altına alınmıştır. Ancak ceza kanununun uygulanması bakımından "kamu görevlisi" sayılma ile yargılama usulü bakımından kişinin konumu farklı olgulardır. ÖGG'nin yargılama usulü bakımından sıfatı ve hangi tür yargılama usulüne tabi olduğu, açıkça kanunla düzenlenmediğinden belirsizdir. Dolayısıyla, ÖGG'nin adli soruşturma usulü bakımından, kamu görevlisi ÖGG ve işçi statüsündeki ÖGG bakımından farklı hukuki sonuçlar doğmakta olduğundan bahisle, bu konuyu da kamu görevlisi ÖGG ve işçi statüsündeki ÖGG bakımından ayrı ayrı ele alıp çözümlenmek gerekecektir. Kamu görevlisi ÖGG bakımından Kamu görevlisi ÖGG'nin bağlı bulunduğu kamu gücünü kullanan organ itibarıyla, "memur" sayılmakta olduğu, gerek disiplin soruşturması usulünde gerekse göreve başlamaya ilişkin prosedürlerde detaylı bir biçimde açıklanmıştır. Bu durumda, eylem ve işlemleri TCK bakımından "suç" tanımına giren, kamu görevlisi ÖGG'nin, bunlardan kaynaklı olarak yürütülecek adli soruşturma sürecinin "kamu görevlilerine özgü" yargılama usulüne tabi olması gerekmektedir. Soruşturma izninin istenmesi prosedürü: Cumhuriyet başsavcılarını, memurlar ve diğer kamu görevlilerinin bu Kanun kapsamına giren suçlarına ilişkin herhangi bir ihbar veya şikâyet aldıklarında veya böyle bir durumu öğrendiklerinde ivedilikle toplanması gerekli ve kaybolma ihtimali bulunan delilleri tespitten başka hiçbir işlem yapmayarak ve hakkında ihbar veya şikâyette bulunan memur veya diğer kamu görevlisinin ifadesine başvurmaksızın evrakın bir örneğini ilgili makama göndererek soruşturma izni isterler (4483 sayılı Kanun, m. 4). İnceleme: Yetkili merci, soruşturma izni konusundaki kararını suçun 5. maddenin birinci fıkrasına göre öğrenilmesinden itibaren ön inceleme dâhil en geç otuz gün içinde verir. Bu süre, zorunlu hâllerde on beş günü geçmemek üzere bir defa uzatılabilir. Yetkili merci, herhâlde yukarıdaki fıkarda belirtilen süreler içinde memur veya diğer kamu görevlisi hakkında soruşturma izni verilmesi veya verilmemesi konusunda karar vermek zorundadır (4483 sayılı Kanun, m. 7). Soruşturma iznine itiraz: Soruşturma izni verilmesine ilişkin karara karşı hakkında inceleme yapılan memur veya diğer kamu görevlisi; soruşturma izni verilmemesine ilişkin karara karşı ise Cumhuriyet başsavcılığı veya şikâyetçi, yetkili merciin kararının tebliğinden itibaren on gün içinde itiraz edebilirler. İtirazlar, öncelikle incelenir ve en geç üç ay içinde karara bağlanır. Verilen kararlar kesindir (4483 sayılı kanun, m. 9). Yargılamada görevli mahkeme: Son olarak 4483 sayılı "Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun" 13. maddesi kapsamında; soruşturma izni verilen ÖGG'nin "genel hükümlere göre yetkili ve görevli mahkeme" tarafından yargılanacağı hüküm altına alınmıştır. Yargı merci, CMK'da öngörülen görev kuralları dikkate alınarak sulh ceza, asliye ceza veya ağır ceza mahkemesi şeklinde ilgili suçun niteliğine göre değişiklik gösterecektir. İşçi statüsündeki ÖGG bakımından İşçi statüsündeki ÖGG'nin yargılanması bakımından, mevzuatta ayrıksı bir yargılama hükmünün bulunmayışından dolayı, tamamen genel hükümlere tabi olduğu söylenebilir. Ancak, işçi statüsündeki ÖGG de kendisine atılı suçlar ve kendisine karşı işlenen suçlar bakımından, 5188 sayılı Kanun'ca öngörülmüş ayrıksı hüküm sayesinde, TCK uygulamasında "kamu görevlisi" olarak işlem görecektir. Yukarıda da belirtildiği gibi, maddi hukuk kuralları ile yargılama hukukuna ilişkin kurallar ayrı değerlendirilmelidir.

ÖGG'Yİ İLGİLENDİREN SUÇ TİPLERİ

5188 sayılı Kanun'un 23. maddesinde geçen, "Özel güvenlik görevlileri, görevleriyle bağlantılı olarak işledikleri suçlardan dolayı kamu görevlisi gibi cezalandırılır." hükmü gereği, ÖGG'nin kamu görevlisi ya da işçi statüsünde olduğuna bakılmaksızın, TCK'nın uygulanması bakımından "kamu

görevlisi” sayılacağı konusunda şüphe bulunmamaktadır.

Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma Suçu

Kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu, Türk Ceza Kanunu’nun 109. maddesinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemede, ÖGG’nin TCK’nın uygulanması bakımından “kamu görevlisi” olması sebebiyle nitelikli bir hâl olarak cezasının ağırlaşacağı öngörülmüştür. Bir hürriyetin engellemesi yahut ihlaline ilişkin suçlar Türk Ceza Kanunu’nun “hürriyete karşı suçlar” başlığı altında düzenlenmiş bulunan kimi suçların, kamu görevlisi tarafından işlenmiş olması cezanın artırımını gerektirmektedir. Bu suçlar, Türk Ceza Kanunu’nun 119. maddesinde “ortak madde” başlığı altında düzenlenmiştir. Bu düzenleme neticesinde ÖGG’nin TCK’nın uygulanması bakımından “kamu görevlisi” olmasından kaynaklı olarak ilgili suçlardan alacağı temel cezanın ağırlaşacağı söylenebilir. Haksız arama suçu ÖGG’nin 5188 sayılı Kanun’dan kaynaklanan yetkileri arasında sınırlı bir “arama” yetkisi de bulunmaktadır. Bu tedbirin sınırlarının aşılması yahut “yetkisiz” olarak bir tedbire başvurulması durumunda Türk Ceza Kanunu’nun 120. maddesinde “haksız arama” başlığı ile öngörülmüş “kamu görevlisi”ne özgü bir suç tipi karşımıza çıkmaktadır. Özel hayata ve hayatın gizli alanına karşı suçlar Türk Ceza Kanunu’nun “özel hayata ve hayatın gizli alanına karşı suçlar” başlığı altında düzenlenmiş bulunan kimi suçların, kamu görevlisi tarafından işlenmiş olması cezanın artırımını gerektirmektedir. Bu suçlar bakımından nitelikli hâller, Türk Ceza Kanunu’nun 137. maddesinde “nitelikli hâller” başlığı altında düzenlenmiştir. ÖGG’nin, TCK’nın uygulanması bakımından “kamu görevlisi” olmasından kaynaklı olarak, ilgili suçlardan alacağı temel cezanın ağırlaşacağı söylenebilir. Zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçu ÖGG’nin 5188 sayılı Kanun’dan kaynaklanan yetkileri arasında, oldukça sınırlandırılmış olsa da bir “zor kullanma” yetkisi bulunmaktadır. Bu tedbirin sınırlarının aşılması durumunda Türk Ceza Kanunu’nun 256. maddesinde öngörülmüş “kamu görevlisi”ne özgü bir suç tipi karşımıza çıkmaktadır. Görevi kötüye kullanma ÖGG’nin statüsüne bakılmaksızın, gerek kurum içi yönetmeliklerle gerekse de iş akdi ya da iş yeri talimatları ile belirlenmiş görevlerinin gereklerine aykırı olarak hareket etmek suretiyle kişilere zarar vermesi, ceza kanunu bağlamında suç teşkil etmekte olup bu suç tipi, ÖGG’nin “kamu görevlisi” sayılmasından dolayı, “görevi kötüye kullanma” başlığı altında TCK’nın 257. maddesinde düzenlenmiştir. Zimmet ve irtikâp suçları Zimmet ve irtikâp suçları, TCK’da düzenlenen kamu görevlisine mahsus (özgü) suçlardandır. Ancak ÖGG, TCK’nın uygulanması bakımından “kamu görevlisi” sayılmasından kaynaklı olarak, unsurları oluştu ise bu suçlardan yargılanabilecektir. Denetim görevinin ihmali ÖGG’nin sevk ve idaresi ile denetiminden mükellef olan ÖGG statüsündeki hiyerarşik amirleri, “zimmet ve irtikâp” suçunun işlenmesine kasten göz yummaları ya da bu suçların işlenmelerine imkân sağlamaları hâlinde cezalandırılırlar. Rüşvet Türk Ceza Kanunu’nun 252. maddesinde “rüşvet” suçu düzenlenmiştir. Kamu görevinin toplu terki veya yapılmaması Türk Ceza Kanunu’nun 260. maddesinde “kamu görevinin terki veya yapılmaması” suçu düzenlenmiştir. Kamu görevine ait araç ve gereçleri suçta kullanma Türk Ceza Kanunu’nun 266. maddesinde “kamu görevine ait araç ve gereçleri suçta kullanma” suçu düzenlenmiştir. Suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme Türk Ceza Kanunu’nun 281. maddesinde “suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme” suçu düzenlenmiştir. Suçluyu kayırma Türk Ceza Kanunu’nun 283. maddesinde “suçluyu kayırma” suçu düzenlenmiştir. Tutuklu, hükümlü veya suç delillerini bildirmeme Türk Ceza Kanunu’nun 284. maddesinde “tutuklu, hükümlü veya suç delillerini bildirmeme” suçu düzenlenmiştir. Kamu görevlisinin suçu bildirmemesi Türk Ceza Kanunu’nun 279. maddesinde “kamu görevlisinin suçu bildirmemesi” suçu düzenlenmiştir. Kasten yaralama Türk Ceza Kanunu’nun 86. maddesinde “kasten yaralama” suçu düzenlenmiştir. İşkence Türk Ceza Kanunu’nun 94. maddesinde “işkence” suçu düzenlenmiştir.

ÖGG’YE KARŞI İŞLENEN SUÇLAR

Özel güvenlik görevlisinin TCK anlamında cezai sorumluluğunu gerektiren eylemlerinin yanı sıra ÖGG’ye karşı işlenen ve ÖGG’nin doğrudan “suçtan zarar gören” konumunda olduğu suç tipleri bulunmaktadır. ÖGG’nin suçtan zarar gördüğü hâllerde de “suçtan zarar gören kamu görevlisi” sıfatını elde edeceği ve bunun karşılığında, kendisine karşı suçu gerçekleştirenin “nitelikli” bir yaptırıma tabi tutulacağı söylenebilir.

GÖREVİ YAPTIRMAMAK İÇİN DİRENME

Türk Ceza Kanunu’nun 265. maddesinde “görevi yaptırmamak için direnme” suçu düzenlenmiştir.

KASTEN YARALAMA VE HAKARET

Türk Ceza Kanunu’nun 86/3/c maddesi hükmünde, ceza kanununun uygulaması bakımından kamu görevlisi sayılan ÖGG’ye karşı işlenen, kasten yaralama suçu düzenlenmiştir. Bu suçun, “c) Kişinin yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle”, işlenmesi hâlinde, verilecek olan ceza yarı oranında artırılmaktadır. “Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat etme veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldırma” şeklinde tanımlanan “hakaret suçu”, ÖGG’ye karşı işlenmesi bakımından, Türk Ceza Kanunu’nun 125/3/a maddesi hükmünde düzenlenmiştir. Bu suçun “a) Kamu görevlisine karşı görevinden dolayı”, işlenmesi hâlinde, verilecek cezanın alt sınırı bir yıldan az olamayacaktır.

MALA ZARAR VERME

“Başkasının taşınır veya taşınmaz malını kısmen veya tamamen yıkma, tahrip etme, yok etme, bozma, kullanılamaz hâle getirme veya kirletme” şeklinde tanımlanan “mala zarar verme” suçu, ÖGG’ye karşı işlenmesi bakımından, Türk Ceza Kanunu’nun 152/1/g maddesi hükmünde düzenlenmiştir.

5188 SAYILI KANUNLA GETİRİLEN CEZAI YAPTIRIMLAR

5188 sayılı Kanun sistematığında, bu kanun kapsamındaki belli yükümlülüklerin yerine getirilmemesi ile ihmali veya icrai davranışlarla gerçekleşen birtakım fiillerin cezai yaptırımları, kanunun “suçlar ve cezalar” başlıklı 19. maddesinde hükme bağlanmıştır.

ÖZEL GÜVENLİK GÖREVLİLERİNİN GÖREVİNİN SONA ERMESİ

Şahısları adına düzenlenmiş bulunan kimlik kartları eşliğinde ÖGG'ler; 5188 sayılı Kanun'da sayılan birtakım yetkileri kullanabilme yeteneğini kaybedebilmektedirler. Bu noktada, eski ünitelerimizden alışık olduğunuz analitik yöntem kapsamında -tıpkı göreve başlama statüsünde olduğu gibi- bu konunun da kamu görevlisi ÖGG bakımından ve işçi statüsündeki ÖGG bakımından ayrı ayrı incelenmesi gerekmekte olduğu kuşkusuzdur. Bu kapsamda gerek ÖGG'nin görevinin sona ermesi rejimi gerekse de sona ermenin doğurduğu hukuki sonuçlar ayrıntılı bir biçimde irdelenecektir.

KAMU GÖREVLİSİ ÖGG BAKIMINDAN

Kamu görevlisi ÖGG'nin yürüttüğü hizmet ve bağlı olduğu organ itibarıyla görevinin sona ermesi ve sona ermenin doğurduğu sonuçlar, "kamu görevlisinin görevinin sona ermesi" rejimine tabidir. 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda bu sebepler "çekilme (istifa)", "çekilmiş sayılma (müstaî sayılma)", "memuriyet şartlarında eksiklik", "emeklilik" ve "ölüm" şeklinde düzenlenmiştir.

ÇEKİLME (İSTİFA) Devlet Memurları Kanunu'na göre, "memuriyetten isteği ile ayrılma" hâline çekilme (istifa) denilmektedir. Bu husus, 657 sayılı Kanun'un 97. maddesinde,

"(1) Devlet memuru, bağlı olduğu kuruma yazılı olarak müracaat etmek suretiyle memurluktan çekilme isteğinde bulunabilir.

(2) Çekilmek isteyen memur yerine atanan kimsenin gelmesine veya çekilme isteğinin kabulüne kadar görevine devam eder. Yerine atanan kimse bir aya kadar gelmediği veya yerine bir vekil atanmadığı takdirde, üstüne haber vererek görevini bırakabilir.

(3) Olağanüstü mazeretle çekilenler, üstüne haber vermek şartıyla bir ay kaydına tabi değildirler." şeklinde düzenlenmiştir.

Göreve geri dönmek için ayrıksı şartlar aranmamakla birlikte, ayrılmanın mahiyetine göre kanunda birtakım süreler öngörülmektedir.

ÇEKİLMİŞ SAYILMA (MÜSTAFİ SAYILMA)

Çekilmiş sayılma, yasal nedenlere dayanılarak idarenin yaptığı bir işlem olup, atamaya yetkili amirlerin 657 sayılı Kanun'da çeşitli maddelerde belirtilen sebeplerin gerçekleşmesi ile karar verdiği bir sona erme şeklidir. 657 sayılı Kanun'da, dolaylı olarak memurun çekileceğinin kabul edildiğini varsayan düzenlemesi 94. maddesinde öngörülmüştür. Buna göre; "Mezuniyetsiz veya kurumlarınca kabul edilen mazereti olmaksızın görevin terk edilmesi ve bu terkin kesintisiz 10 gün devam etmesi hâlinde, yazılı müracaat şartı aranmaksızın, çekilme isteğinde bulunulmuş sayılır."

GÖREVİNDEN ÇIKARILMA

Gerek 657 sayılı Kanun'da gerekse diğer özel kanunlarda yer alan "memurluktan çıkarılma" yaptırımına tabi tutulan personelin görevleri ile ilişkileri kesilir. Bu kişiler bir daha devlet memurluğuna atanamazlar. 657 sayılı Kanun'un 125/E düzenlemesinde, "devlet memurluğundan çıkarılma" yaptırımını gerektiren fiiller sayılmıştır. Devlet memurluğundan çıkarma cezası amirlerin bu yoldaki isteği üzerine, memurun bağlı bulunduğu kurumun yüksek disiplin kurulu kararı ile verilir. Hakkında memurluktan çıkarma cezası istenen memur, soruşturma evrakını incelemeye, tanık dinletmeye, disiplin kurulunda sözlü veya yazılı olarak kendisi veya vekili vasıtasıyla savunma yapma hakkına sahiptir.

MEMURİYETE GİRİŞ ŞARTLARINDA EKSİKLİK

Devlet memurlarının memurluğa alınma şartlarından herhangi birini taşımadığının sonradan anlaşılması veya memurlukları sırasında bu şartlardan her hangi birini kaybetmesi hâlinde memurluğu sona erer (657 sayılı Kanun, m. 98/b).

EMEKLİLİK

Emeklilik, memurların memuriyetle ilişkisini kesen diğer bir işlem ve sebeptir. Kamu görevlilerinin özel kanununda yazılı belirli şartlar içinde, emeklilik hakları vardır. Devlet memurlarının emeklilik ve malullük hâllerinde kendilerinin ölümleri hâlinde dul ve yetimlerinin sahip oldukları haklar emeklilik kanunlarıyla düzenlenir (657 sayılı Kanun m. 187).

ÖLÜM

Memurluk, kişiye bağlı bir statü olduğundan, ölümle sona ermektedir. 657 sayılı Kanun'un 98/d maddesi gereği ölüm memuriyetin sona ermesi sebebidir.

İŞÇİ STATÜSÜNDEKİ ÖGG BAKIMINDAN

İşçi statüsündeki ÖGG'nin görevinin sonlanması; kendisinin veya işverenin ölmesi, iki tarafın anlaşarak buna karar vermeleri, iş sözleşmesinin süresinin bitmesi, iş sözleşmesinin süreli ya da haklı nedenle derhâl olarak feshi ile mümkün olabilir.

TARAFLARIN İRADESİ İLE SONA ERME

Belirli ya da belirsiz süreli tüm iş sözleşmeleri tarafların aralarında anlaşmaları yöntemiyle her zaman sona erdirilebilir. Taraflar sona erdirmeye sözleşmesinin şartlarını serbestçe belirleyebilirler. Fakat işçinin kanunlarda teminat altına alınmış haklarından feragatini içeren şartlar geçersizdir. Yine kanunen yazılı şekle şartına tabi olan iş sözleşmesinin sona erdirilmesi iradesini içeren "ikale" sözleşmesinin de yazılı yapılması gerekmektedir. Karşılıklı iradeler gözetilerek işçi statüsündeki ÖGG'nin iş sözleşmesi sona erdirilebilir. "İkale" yoluyla iş sözleşmesinin sona erdirilmesi hâlinde, sözleşme geçmişe etkili olarak değil, ileriye yönelik olarak hüküm ve sonuç ifade edecektir.

ÖLÜM

İş sözleşmesinin taraflarından birinin "ölüm" neticesi gerçekleştiğindeki duruma bakmak için, tarafların her birinin durumunu ayrı ayrı ele almak gerekir. Dolayısıyla bu konuyu, "işverenin ölümü" ve "işçinin ölümü" şeklinde iki alt başlıkta incelemek uygun olacaktır.

İşverenin ölümü: İşverenin ölümü, kural olarak iş sözleşmesini sona erdirmez. Çünkü iş sözleşmesi işveren yönünden tamamen "aynı" bir değer taşır. Yani işverenin ölümü hâlinde iş sözleşmesinden doğan hak ve borçlar mirasçılara geçer. Şayet iş sözleşmesinin yapılmasında işverenin kişiliği belirleyici olmuşsa, işverenin ölümü ile iş sözleşmesi sona erecektir (6098 sayılı TBK m. 441).

İşverenin tüzel kişi olması hâlinde, tüzel kişiliğin devamı hâlinde şirketin en yüksek yetkilisi ölse dahi iş sözleşmesi geçerliliğini devam ettirecektir. Ancak tüzel kişiliğin sona ermesi söz konusu ise, "sınırlı devam etme" ilkesince, iş sözleşmesi tasfiye sonuçlanıncaya kadar devam eder.

İşçinin ölümü: İşçi, iş sözleşmesinde işverene karşı kişisel ifa yükümlülüğü taşıdığından, işçinin ölümü ile iş sözleşmesi sona erecektir. İşçinin ölümü hâlinde iş sözleşmesi başkaca bir işlem yapılmaksızın, kanundan dolayı sona erer. Bu durum 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 440. maddesinde şu şekilde düzenlenmiştir: "Sözleşme, işçinin ölümüyle kendiliğinden sona erer. İşveren, işçinin sağ kalan eşine ve ergin olmayan çocuklarına, yoksa bakmakla yükümlü olduğu kişilere, ölüm gününden başlayarak bir aylık; hizmet ilişkisi beş yıldan uzun bir süre devam etmişse iki aylık ücret tutarında bir ödeme yapmakla yükümlüdür."

BELİRLENEN SÜRENİN DOLMASI

Belirsiz süreli sözleşmeler, işçinin işinin sona ereceği tarihin açıkça belirlenmediği sözleşmelerdir. İş hukukunda esas olan belirsiz süreli iş sözleşmesi yapmaktır. Belirli süreli iş sözleşmeleri ise kuruluşunda taraflarca öngörülen sürenin veya konusu işin bitimiyle birlikte ayrıca herhangi bir işlem gerekmesizin sona erer. Belirli süreli iş sözleşmeleri; ancak "belirli bir işin tamamlanması veya belirli bir olgunun ortaya çıkması gibi objektif koşullara bağlı olarak ve yazılı şekle şartına uymak" kaydıyla yapılabilirler. Bunun dışında işveren, sırf İş Kanununun belirsiz süreli iş sözleşmeleriyle çalışan işçilerin lehine olan hükümlerin getirdiği yükümlülüklerden kurtulmak için, "belirli süreli" iş sözleşmesi yapamayacaktır. Özel güvenlik hukuku bakımından "belirli süreli" sözleşmelerin uygulamada, genelde tekel ÖGG'den, belirli bir süre ya da belirli bir organizasyon için, "silahlı koruma" hizmeti almak amacıyla yapıldığı gözlenmektedir.

HAKLI NEDENLE FESİH

"Haklı nedenle fesih", süresi belirli veya belirsiz tüm iş sözleşmelerinde uygulanabilen ve sözleşmeye derhâl son veren bir fesih türüdür. Niteliği itibarıyla kanunla tanınmış bir "haktır". Bir tarafın, kanunda belirlenen nedenlere dayanarak karşı tarafa irade beyanını yöneltmesi ile iş sözleşmesine derhâl son vermesi şeklinde de tanımlanabilir. Kanunen haklı neden sayılmayan bir durumun veya bir olayın, sözleşmeyle haklı neden olarak kabul edilmesi hukuken mümkün değildir. Bununla birlikte, kanunda sayılan "haklı nedenler", haklı nedenle fesih hakkını doğurur. Sözleşme, salt "haklı neden" sayılan olayın gerçekleşmesiyle kendiliğinden sona ermez. Bir ya da birden fazla haklı nedeni olan taraf, bunu dilerse belli bir şekle şartı olmaksızın (iş güvencesine tabi işyerleri hariç) irade beyanı ile fesih hakkını kullanabilir. İşçi bakımından: "İşçinin iş sözleşmesini haklı nedenle derhâl feshi" hakkına ilişkin hükümler, 4857 sayılı İş Kanunu'nun 24. maddesinde düzenlenmiştir. İşveren bakımından: "İşverenin iş sözleşmesini haklı nedenle derhâl feshi" hakkına ilişkin hükümler, 4857 sayılı İş Kanunu'nun 25. maddesinde düzenlenmiştir.

SÜRELİ FESİH

Süreli fesih", belirsiz süreli iş sözleşmesini, belirli bir süreye riayet etmek üzere, bu sürenin bitiminde sona erdiren tek yanlı irade beyanı şeklinde tanımlanabilir. Süreli fesih bir hak olarak tanınmıştır. Bu hak, taraflar açısından "belirsiz süreli" bir iş akdi yapılmakla doğmuş olur. Süreli fesih hakkı, haklı nedenle fesih hakkından farklı olarak, kanunen belirlenmiş bir nedene bağlı olmaksızın kullanılabilir. İşçi bakımından, süreli fesih için bir neden (feshe dayanak) ortaya sunma zorunluluğu yoktur. İşveren açısından ise bunu söylemek mümkün değildir. İşveren bu hakkını kullanmak için "geçerli" ve "ciddi" (gerçek) nedenlere dayanmalıdır. İş Kanunu m. 18/f. 1 hükmü iş güvencesinden yararlanan işçilerin iş sözleşmelerinin işverence feshinde "geçerli neden" aradığından, işveren ancak "geçerli nedenin"

varlığı hâlinde fesih hakkını hukuka uygun kullanabilecektir. Kanunda ya da sözleşmede öngörülen bildirim süresinin dolmasıyla birlikte iş sözleşmesi sona ermiş olur. İş Kanunu m. 17/f. 4'te, "Bildirim şartına uymayan taraf, bildirim süresine ilişkin ücret tutarında tazminat ödemek zorundadır." ibaresi ile usulsüz feshin yaptırımını olarak "ihbar tazminatı" belirlenmiştir.

ÖGG'NİN GÖREVİNİN SONA ERMESİNİN SONUÇLARI

ÖGG'nin görevinin sona ermesinin maddi hukukta birtakım sonuçları vardır. Bu husus, kamu görevlisi ÖGG ve işçi statüsündeki ÖGG bakımından ayrı ayrı değerlendirilmelidir.

KAMU GÖREVLİSİ ÖGG BAKIMINDAN

Kamu görevlisi ÖGG'nin görevi 657 sayılı Kanun'un 125/E maddesi düzenlemesi gereği çıkarılma yoluyla son bulursa, bir daha söz konusu kişinin devlet memurluğuna atanması mümkün olmayacaktır. Görevden isteğiyle ayrılma hâlinde, tekrar memuriyete atanmaya ilişkin kanunda öngörülen rejim ve süreler kanunda belirlenmiştir. 657 sayılı Kanun ve 5510 sayılı Kanun'daki şartları sağlamak kaydıyla emeklilik hakkı kazananlar, ilgili işlemleri başlatarak emekli olabilirler.

İŞÇİ STATÜSÜNDEKİ ÖGG BAKIMINDAN

İş sözleşmesini haklı nedenle derhâl fesheden tarafın bunun için bir tazminat ödemesi söz konusu değildir. Aksine bazı haklı nedenlere dayanan fesihlerde, fesheden taraf kusurlu taraftan tazminat istemektedir. Bunun yanı sıra iş sözleşmesini İş Kanunu m. 25/I, III ve IV. bent hükümlerine göre fesheden işveren, işçiye "kıdem tazminatı" ödemekle yükümlüdür.